

e-PEDAGOGIUM

III/2008

Nezávislý odborný časopis
určený pedagogickým pracovníkům
všech typů škol

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Adresa on-line časopisu: <http://epedagog.upol.cz>

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.

Za obsahovou správnost odpovídají autoři jednotlivých příspěvků.

Předseda redakční rady: doc. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.

Oponenti: Mgr. David Nocar, Ph.D.
PaedDr. PhDr. Jiří Dostál, Ph.D.
Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.

ISSN 1213-7758 tištěná verze
ISSN 1213-7499 elektronická verze

OBSAH

ČLÁNKY	5
Názory študentov na praktickú aplikáciu ikt do vyučovania biológie	7
Milan Kubiato	
Informačné technológie vo výučbe a príprave študijných materiálov	21
Katarína Senderská, Albert Mareš	
Funkce „public relations“ v súčasnej hudebnej kultúre	32
Michaela Vaněčková	
RECENZE	43
Recenze knihy „Základy mediální výchovy“	45
Kateřina Jechová	
Recenze publikace: malá didaktika činnostního učení	48
Lenka Papežová	
Dvojjazyčný ilustrovaný slovník německo-český	51
Jitka Porupková	
Učíme se v zahradě	55
Jana Schovajsová	
OSTATNÍ	57
Spolupráce v rámci projektu erasmus	59
Ivona Dömischová, Jan Kubica	

ČLÁNKY

NÁZORY ŠTUDENTOV NA PRAKTICKÚ APLIKÁCIU IKT DO VYUČOVANIA BIOLÓGIE

STUDENTS' VIEWS OF PRACTICAL APPLICATION OF ICT TO BIOLOGY LESSONS

Milan Kubiатko

Abstrakt

Aplikácia informačných a komunikačných technológií (IKT) do prírodovedných ale, aj ostatných predmetov je jednou z metód, ako motivovať študentov k tomu, aby sa predmety ako biológia, chémia, či fyzika stali pre nich atraktívnejšie. Pre zistenie ako vnímajú študenti aplikáciu IKT do vyučovania sme odučili pomocou IKT jednu hodinu biológie v dvoch triedach tretieho ročníka gymnázií. Počet študentov, ktorí sa zúčastnili tejto hodiny bolo 70, z toho 29 chlapcov a 41 dievčat. Hodinu študenti ohodnotili v anonymnom dotazníku, ktorý obsahoval 27 výrokov škálovaných podľa Likerta. Výsledky dotazníka sme podrobili faktorovej analýze. Snažili sme sa zistiť štatisticky významné rozdiely medzi chlapcami a dievčatami a tiež aj medzi jednotlivými mestami. Vo všetkých zistených dimenziách týkajúcich sa hodnotenia vyučovacej hodiny odučenej prostredníctvom IKT študenti z väčšieho mesta a dievčatá hodnotili túto hodinu pozitívnejšie. Z výsledkov vyplýva, že študentom takýto typ vyučovania vyhovuje a IKT by sa mali aplikovať do vyučovania vo väčšej miere.

Kľúčové slová:

informačné a komunikačné technológie, e-learning, biológia, študenti

Abstract

The application of information and communication technologies (ICT) to science as well as other subjects, is one of the methods how to motivate students and to make the subjects as biology, chemistry and physics more attractive. In order to find out how students perceive the application of ICT to lessons, we taught one biology lesson with the help of ICT in two classes of the third year of the general upper secondary school students. The number of the participating students was 70, out of it 29 boys and 41 girls. The students evaluated the

lesson by means of an anonymous questionnaire of 27 items scaled according to Likert. The results were processed by means of factor analysis. We tried to find out the statistically significant differences between boys and girls and between the two towns. In all the examined dimensions of evaluation of the lessons taught by means of ITC, the students from the bigger town as well as the girls evaluated the lessons more positively. The results show that this type of teaching is convenient for students and that ICT should be applied to teaching in a greater extent.

Key words:

information and communication technologies, e-learning, biology, students

Úvod

Vyučovanie biológie a samozrejme aj ostatných prírodovedných predmetov je na jednej strane ovplyvňované klasickými metódami a na druhej neustále narastajúcim vplyvom informačných a komunikačných technológií (IKT), ktoré vystupujú v rôznych podobách. Jednak ako didaktický nástroj vyučovania vo forme osobných počítačov, laptopov, dataprojektorov a ďalších prídavných zariadení. Ich ďalšou podobou môže byť vyučovacia metóda, keď vďaka nim môžu žiaci pozorovať predmety, slúžia na demonštrácie pokusov. V súčasných podmienkach v slovenskom školstve sa nemôžu realizovať pitvy na zvieratách, preto IKT môžu poslúžiť aspoň pri ich demonštrácii. Ako príklad si môžeme zobrať prácu Predaveca (2001), ktorý na študovanie anatómie potkana použil počítač a po pitve dal študentom test. Následne výsledky porovnal so študentmi, ktorí sa zúčastnili klasickej pitvy. Predavec (2001) dospel k zaujímavému výsledku, študenti ktorí sa zúčastnili virtuálnej pitvy dosahovali o 74 % lepšie výsledky ako študenti, ktorí sa zúčastnili klasickej pitvy. Výhodami takejto virtuálnej pitvy a vôbec vyučovania, kde je klasická realita nahradzovaná virtuálnou, je atraktivnosť, motivácia, kreativnosť a bezpečné edukačné prostredie. Študent môže nadobudnúť pocit reálnej situácie a podľa svojej vôle môže upravovať experimentálne podmienky a meniť ich podľa seba (Mikropoulos et al. 2003). Ďalšou podobou IKT je využiť ich ako formu vyučovania, ide tu napríklad o diaľančné vzdelávanie. V súvislosti s používaním IKT na hodine, či už ako prostriedku alebo metódy sa čím ďalej tým častejšie hovorí o e-learningu. Definovať tento pojem je veľmi náročné, pretože existuje veľké množstvo definícií. Všetky definície sa dotýkajú informačných a komunikačných technológií a ich aplikovania do vyučovania. Aplikácia IKT do vyučovania môže mať viacero

výhod, môžu pomôcť byť študentom viac kreatívnejšími, IKT môžu byť nápomocné pri riešení zadania, teda študenti vyriešia zadanie rýchlejšie a ľahšie. IKT umožňujú pripojiť sa k internetu a rýchlo nájsť potrebné informácie, určite je to efektívnejšie ako keby ich študenti museli hľadať v knižniciach a následne ich vypisovať, prípadne kopírovať. IKT tiež zvyšujú účinok vyučovania na študenta a zvyšujú kapacitu študenta na získavanie informácií. Pri aplikovaní IKT do vyučovania by sa učitelia mali snažiť pomocou moderných prostriedkov spropagovať obsah učiva.

Študenti preferujú rôzne štýly výučby, niektorí radšej čítajú, iní zas radšej počúvajú a iní potrebujú pre to, aby pochopili danému materiálu aj obrazový materiál. IKT všetky tieto tri štýly spája do jedného. Nové technológie zavádzané do vyučovania podporujú aktívne vyučovanie, čiže také, kde sa študent učí hneď na hodine. Aktívne vyučovanie zvyšuje popularitu resp. obľúbenosť počítačov medzi študentmi.

Ako uvádza Nelson (2001), učiteľom IKT poskytujú veľa zaujímavých možností, aby dosiahli u študentov stav, keď si študenti uvedomia vlastnú zodpovednosť za to, čo sa učia. Ďalej aby prinútili študentov vyhľadávať vhodné informácie, ktoré sa viažu k učivu, tiež aby tie informácie boli primerané ich psychickému vývinu. IKT umožňujú študentom komunikovať medzi sebou, čiže rozvíjajú medzi nimi spoluprácu.

V súčasnosti prebiehajúcim informačnom veku, implikácie IKT do vyučovania umožňujú prechod z vyučovania orientovaného na učiteľa na vyučovanie orientované na žiaka resp. študenta. Na študenta sú v tomto prípade kladené požiadavky, aby bol schopný analyzovať a syntetizovať veľké množstvo informácií, určiť, čo je pre neho dôležité a určiť ako sa bude učiť. Keďže sú na študentov kladené takéto požiadavky, mnohokrát môže nastať negatívne vnímanie IKT zo strany študentov. Študenti radšej preferujú používanie kníh a výklad učiteľa. Výklad sa im zdá mnohokrát jasnejší a ľahšie pochopiteľný ako keby používali IKT a museli vyhľadávať informácie prostredníctvom internetu (Trinidad et al. 2002).

Podľa Coogana (2000) so správnymi investíciami od vybavenia miestnosti a následného vyučovania a súčasne sa tým podporuje aj učiteľský profesionálny rast, učitelia môžu dosiahnuť vyššiu úroveň odovzdávania poznatkov žiakom resp. študentom pri súčasnom používaní IKT.

Podobné zistenia uvádza aj staršia práca (Cox 1997), v ktorej je uvedené, že prítomnosť počítačovej siete na gymnáziách zvýšilo popularitu vyučovania medzi študentmi a tiež, že IKT udržalo väčšiu pozornosť študentov v porovnaní s klasickou hodinou. Jedným z problémov, prečo sú problémy s implementáciou

IKT do vyučovania, je strach z používania počítačov na vyučovaní u učiteľov. Týka sa to hlavne tých, ktorí majú malé, prípadne žiadne skúsenosti s používaním počítačov (Simpson et al. 1999).

Výskumov týkajúcich sa názorov študentov, ale jednak aj samotných výskumov, ktoré by boli zamerané na praktickú aplikáciu IKT do vyučovania biológie je na Slovensku nedostatok. Preto sa pohľad mnohých, ktorí sa zaoberajú touto problematikou upiera do zahraničia. Spicer a Stratford (2001) vytvorili a následne odskúšali elektronický materiál, ktorý bol zameraný na živočíchy, ktoré sa vyskytujú v blízkosti vôd a vplýva na ne príliv a odliv. Študentom bolo umožnené odskúšať si, ako by reagovali vodné živočíchy na zníženie podielu kyslíku, počas rôzne dlho trvajúcej prílivovej vlny. Hlavným zámerom bolo, aby si študenti objasnili fyziologické princípy živočíchov žijúcich v prílivovej oblasti. Vo väčšine otázok alebo výrokov, ktoré autori použili na zhodnotenie tohto učebného materiálu študenti dosahovali pozitívne skóre, teda ich hodnotenie elektronického učebného materiálu bolo pozitívne.

Ďalším výskumom sa zaoberali Galanouli a McNair (2001), ktorí skúmali ochotu učiteľov používať počítače v triedach. Zistili neochotu učiteľov používať počítače na vyučovaní a s tým aj súvisí nedostatok skúseností s touto formou výučby. V tomto výskume mali študenti negatívny postoj k využívaniu IKT na hodinách.

Ďalšou prácou, ktorá skúmala postoje študentov k vyučovaniu, kde bolo aplikované IKT bola práca autorov Jereb a Šmitek (2006). Autori sa zamerali na motivačnú stránku učebného materiálu, na zrozumiteľnosť a na celkový dojem z prezentácie. Autori zistili pozitívny postoj študentov k takejto forme vyučovania.

Všeobecne panuje názor, dokazujú to aj niektoré výskumy, že IKT vnímajú pozitívnejšie chlapci v porovnaní s dievčatami. Chlapci, napríklad vidia väčšie možnosti využitia IKT v školách, v samotnom vyučovaní, ale aj celkovo vo svete. Tiež chlapci majú menší strach zo samotného používania počítačov (Broos 2005; Volman et al. 2005).

V našej štúdií sme dali za cieľ zistiť, aký postoj budú mať študenti gymnázií k vyučovacej hodine biológie s použitím IKT a tiež zistiť rozdiely v postojoch k hodine vedenej pomocou IKT medzi chlapcami a dievčatami. V našom výskume sme zisťovali aj rozdiely vo výsledkoch medzi študentmi z väčšieho a študentmi z menšieho mesta. Pri štúdiu literatúry sme nenatrafili na takýto cieľ výskumu medzi inými autormi.

Z týchto cieľov vyplynuli nasledujúce hypotézy:

H₁: Vyučovacia hodina vedená prostredníctvom IKT bude pozitívnejšie hodnotená študentmi z väčšieho mesta v porovnaní so študentmi z menšieho mesta.

H₂: Chlapci z gymnázií, ktorí sa zúčastnili vyučovacej hodiny vedenej prostredníctvom IKT budú takýto typ hodiny hodnotiť pozitívnejšie ako dievčatá.

Metodika

Pre praktickú aplikáciu IKT do vyučovania sme vytvorili vyučovaciu hodinu s názvom „Stavba tela vtákov“. Hodinu sme mali pripravenú vo forme prezentácie a bola prezentovaná na hodine biológie. Vyučovacej hodiny sa zúčastnilo 70 študentov ($n = 70$) tretieho ročníka gymnázií. Z toho počtu bolo 29 chlapcov a 41 dievčat. Študentov z väčšieho mesta podľa počtu obyvateľov bolo 30 a študentov z menšieho mesta 40. Väčšie mesto malo približne 430 000 obyvateľov a menšie 250 000. Po odučení danej problematiky sme študentov požiadali o vyplnenie krátkeho dotazníka, ktorý sa týkal vyučovacej hodiny. Merný nástroj tvorilo 27 položiek. Študenti mali možnosť a priestor v dotazníku na záver sa vyjadriť vlastnými slovami k hodine, prípadne k prezentácii. Výroky v dotazníku boli škálované podľa Likerta (úplne nesúhlasím – skôr nesúhlasím – neviem – skôr súhlasím – úplne súhlasím). Výroky boli definované pozitívne aj negatívne. Negatívne výroky boli prekódované do opačného poradia. Dotazník dosiahol vysokú reliabilitu ($\alpha = 0,83$; $n = 70$; $SD = 11,75$; $r = 0,17$). Po číselnom prekódovaní sme výsledky podrobili faktorovej analýze s Varimax rotáciou, pričom sme zistili 5 dimenzií, ktoré sme pomenovali: *Využitie poznatkov z učiva (F1)*; *Výhoda používania IKT na hodine (F2)*; *Grafická úprava prezentácie (F3)*; *Náročnosť učebného materiálu (F4)*; *Celkový dojem z prezentácie (F5)*. Dotazník bol rozdán študentom hneď po sprístupnení učiva na vyučovacej hodine. Pri jeho vyplňovaní študenti neboli časovo obmedzovaní. Na porovnávanie rozdielov medzi pohlaviami a mestami sme použili analýzu rozptylu (ANOVA). Zisťovali sme aj celkovú spoľahlivosť položiek dotazníka a spoľahlivosť položiek v jednotlivých dimenziách.

Výsledky

V tabuľke č. 1 uvádzame niektoré štatistické charakteristiky jednotlivých dimenzií, ako sú priemerné skóre jednotlivých dimenzií a smerodajnú odchýlku. V ďalšom štatistickom vyhodnocovaní sme porovnávali medzi sebou výsledky medzi chlapcami a dievčatami a medzi jednotlivými mestami, v ktorých bol výskum uskutočnený. Pre tento účel sme použili Analýzu rozptylu (ANOVA). Pri prvom faktore bol zistený štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch ($F_{(1, 68)} = 6,89$; $p < 0,05$) medzi jednotlivými mestami, ktoré sa zúčastnili výskumu v prospech väčšieho mesta, čo signalizuje väčšie využitie poznatkov z prezen-

tovej hodiny ako u študentov z menšieho mesta (graf 1). U študentov z väčšieho mesta sa dostával priemer ku koeficientu reprezentujúcemu možnosť „skôr súhlasiť“, pričom študenti z menšieho mesta zaujali neutrálne stanovisko.

Štatistický rozdiel vo výsledkoch medzi chlapcami a dievčatami nebol síce štatisticky významný ($F_{(1, 68)} = 3,58$; $p = 0,06$), ale dievčatá dokážu lepšie využiť poznatky, ktoré boli odučené pomocou IKT. V oboch mestách boli na tom lepšie dievčatá v porovnaní s chlapcami. V menšom meste mali chlapci neutrálny postoj k využitiu poznatkov z prezentovaného učiva. Chlapci aj dievčatá vo väčšom meste mali pozitívny postoj k využitiu poznatkov z biológie.

Pri druhom faktore nazvanom „*Výhody využívania IKT na vyučovacej hodine*“ sme zistili použitím analýzy rozptylu štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch medzi mestami v prospech väčšieho mesta ($F_{(1, 68)} = 12,02$; $p < 0,001$). Študenti z väčšieho mesta videli viac výhod pri používaní IKT na vyučovaní biológie v porovnaní so študentmi z menšieho mesta (graf 2). Signifikantný rozdiel vo výsledkoch medzi chlapcami a dievčatami nebol zistený ($F_{(1, 68)} = 0,56$; $p = 0,46$). Pri skúmaní závislosti výhod používania IKT na vyučovaní od pohlavia a bydliska sme zistili, že dievčatá v oboch mestách dosahovali pozitívnejšie skóre pri tomto faktore v porovnaní s chlapcami.

Pri treťom faktore „*Grafická úprava prezentácie*“ sme zistili štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch medzi jednotlivými mestami ($F_{(1, 68)} = 5,84$; $p < 0,05$). Rozdiel bol významný v prospech študentov z väčšieho mesta, kde respondenti mali pozitívnejšie stanovisko k úprave prezentácie v porovnaní so študentmi z menšieho mesta (graf 3). Túto stránku prezentácie hodnotili pozitívnejšie dievčatá oproti chlapcom, ale rozdiel vo výsledkoch nebol štatisticky významný ($F_{(1, 68)} = 1,75$; $p = 0,19$). Pri skúmaní závislosti hodnotenia grafickej stránky prezentácie od pohlavia a mesta sme zistili v oboch mestách pozitívnejšie hodnotenie dievčat v porovnaní s chlapcami.

Pri hodnotení štvrtého faktora, ktorým bola náročnosť učebného materiálu, sme zistili štatistickú významnosť vo výsledkoch medzi jednotlivými mestami ($F_{(1, 68)} = 5,74$; $p < 0,05$). Študenti gymnázia z väčšieho mesta hodnotili učebný materiál ako menej náročný v porovnaní so študentmi z menšieho mesta (graf 4). Štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch sme zistili aj v závislosti od pohlavia ($F_{(1, 68)} = 5,32$; $p < 0,05$). Dievčatá považovali učebný materiál za menej náročný ako chlapci (graf 5). Pri skúmaní závislosti náročnosti učebného materiálu od pohlavia a mesta, sme zistili, že v oboch mestách považovali dievčatá učebný materiál za menej náročný ako chlapci.

Pri poslednej dimenzii nazvanej „*Celkový dojem z prezentácie*“ sme zistili štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch medzi mestami ($F_{(1, 68)} = 6,68$;

$p < 0,05$). U študentov z väčšieho mesta vyvolala prezentácia lepší dojem, ako u študentov z menšieho mesta. Rozdiel v hodnotení možno pozorovať v grafe 6. Lepší dojem zanechala prezentácia u dievčat ako u chlapcov, ale pri tejto premennej sme nezistili štatisticky významný rozdiel vo výsledkoch ($F_{(1,68)} = 1,49$; $p = 0,23$). Pri skúmaní závislosti celkového dojmu z prezentácie od miest pôvodu študentov a pohlavia sme zistili pri hodnotení väčší rozdiel medzi chlapcami a dievčatami z menšieho mesta.

Diskusia

Z výsledkov dotazníkového prieskumu o vhodnosti a výhodnosti použitia IKT na hodine sa ukázalo, že študenti boli spokojní s takto vedenou hodinou. Študenti sa vyjadrili, že poznatky, ktoré takýmto spôsobom získali, sa dajú využiť v budúcnosti. Spokojnosť prejavili aj s nami vytvoreným učebným materiálom, s jeho prezentáciou a grafickou úpravou. Porovnávali sme rozdiely vo výsledkoch v závislosti od pohlavia a medzi mestami, z ktorých študenti pochádzali. Pri využití poznatkov z prezentovaného učiva sa pozitívnejšie vyjadrili respondenti z väčšieho mesta, podľa počtu obyvateľov, ktorí dokážu učivo viac zužitkovať a použiť. Môže to byť spôsobené napr. väčším záujmom zo strany študentov z väčšieho mesta o biológiu v porovnaní s ich rovesníkmi z menšieho mesta. Podobné výsledky sme zistili u dievčat. Tie dokážu využiť viac poznatky z prezentovaného učiva ako chlapci. Podobný výsledok dosiahli Jereb a Šmitek (2006), ktorí tiež použili škálovaný dotazník na zisťovanie výhod a vhodnosti prezentovania vyučovacej hodiny prostredníctvom IKT. Ich respondenti sa, podobne ako naši vyjadrili, podobne ako naši, kladne v prípade využitia poznatkov z takto prezentovanej hodiny.

V ďalšej dimenzii sme tiež zistili pozitívnejší pohľad na výhody používania IKT vo vyučovaní biológie u študentov z väčšieho mesta, v porovnaní so študentmi z menšieho mesta. Za výhody bolo považované napríklad šetrenie papierom. Zo strany študentov sa jednalo o zaujímavý argument. Predpokladá sa totiž, že si budú písať poznámky rovnako, ako keby bolo učivo prezentované len pomocou tabule a kriedy. Podľa všetkého uvažovali tak, že učiteľ šetrí papierom, pri vkladaní informácií priamo do prezentácie, namiesto toho aby ich písal ručne na tabuľu alebo si písal prípravu. Za výhodu IKT sa považuje udržanie pozornosti študentov (Najjar 1996). Študenti majú k dispozícii širšie spektrum informácií. Viac informácií by sme boli schopní poskytnúť študentom, v zhode s tvrdením Pea (1994), keby bolo v triede pripojenie na internet. Rovnako, ako v predchádzajúcich dvoch dimenziách, aj v ďalšej, nazvanej grafická úprava

prezentácie, respondenti z väčšieho mesta a dievčatá pozitívnejšie hodnotili grafickú úpravu prezentácie. Podobný výsledok uvádzajú Jereb a Šmitek (2006), kedy študenti hodnotili úpravu nimi vytvorenej prezentácie ako veľmi dobrú. Jereb a Šmitek (2006) sa zmieňujú o vysokej zrozumiteľnosti textu. Nami navrhnutý a v reálnom prostredí odskúšaný učebný materiál bol náročnejší pre študentov z menšieho mesta a pre chlapcov. Pri hodnotení náročnosti záležalo na tom, či študenti dávali pozor pri výklade alebo nie. Je samozrejmé, že ak pozorne počúvali, tak učebný materiál bol pre nich menej náročný, ako pre tých, ktorí sa venovali inej činnosti. Takmer 85 % študentov uviedlo, že dávalo pozor pri výklade. Jereb a Šmitek (2006) uvádzajú vysoké skóre zistené pri tejto otázke. Bolo pre nás potešujúce, že väčšina respondentov pochopilo všetko, čo sa prezentovalo na hodine. Naša hodina bola zaujímavá pre takmer všetkých študentov, len malá časť ju považovala za nezaujímavú. Pripisujeme to novej, netradičnej forme preberania učiva. V súlade s názorom autorov Jereb a Šmitek (2006) môžeme tvrdiť, že pre slovenských študentov vyučovacia hodina s implementáciou IKT nebola stratou času a že sa žiaci nenudili. Nezaujím, či nudu prejavovali sa len tí, ktorí označili hodinu za nezaujímavú.

Výsledky, ktoré informujú o výhodnosti použitia IKT vo vyučovaní biológie, publikovalo viacero autorov. Pre mnohých študentov takto vedená hodina pozdvihla záujem nielen o učivo, ale aj o vyučovací predmet biológiu. Mnoho študentov uvádza, že učivo je pre nich jednoduchšie pochopiteľné a ľahšie zapamätateľné (Shim a kol. 2003), pre mnohých študentov je to zábavná forma vyučovania (Watts, Lloyd 2004). Podobný výskum uskutočnili ďalší autori, ktorí prezentovali tému tráviaca sústava človeka. Na rozdiel od nás, nezistili výrazný rozdiel medzi účinkom IKT na postoj žiakov k biológii. Študenti si zachovali rovnaký postoj k biológii aj po hodine, ktorá bola vedená IKT technikou (Ismail, Yong 2006).

Záver

V tejto práci sme chceli zistiť, aký je názor študentov na hodinu vedenú pomocou informačných a komunikačných technológií. Štatistickým spracovaním pomocou faktorovej analýzy boli otázky rozdelené do 5 dimenzií. Vo všetkých sledovaných faktoroch dosahovali vyššie skóre študenti z Bratislavy v porovnaní so študentmi z Košíc a tiež vyššie skóre dosahovali dievčatá v porovnaní s chlapcami. Sledovanými dimenziami okrem *využitia informácií* boli ďalej: *výhody používania IKT na hodine*, *grafická úprava prezentácie*, *náročnosť učebného materiálu* a *celkový dojem z prezentácie*. Prvú hypotézu môžeme prijať, lebo študenti

z väčšieho mesta dosahovali vo všetkých sledovaných dimenziách vyššie skóre. Podobné tvrdenie nemôžeme aplikovať aj na druhú hypotézu, pretože dievčatá dosahovali pozitívnejšie skóre v porovnaní s chlapcami. Z nášho výskumu je zrejmé, že e-learning, teda vyučovanie s pomocou IKT je veľmi zriedkavou formou vyučovania. Jedným z hlavných dôvodov, prečo sa IKT nestáva súčasťou vyučovania, môže byť veľmi silná tradícia a presvedčenie, že klasické vyučovanie je najkvalitnejšie. Pritom využívanie IKT ako prostriedku vo vyučovaní má veľký prínos v skvalitnení vzdelávania, ponúka lepšie príležitosti pri spolupráci s ostatnými študentmi, samozrejme podmienkou je, aby v učebni bolo pripojenie na internet, IKT uľahčuje interakciu študentov s obsahom vyučovania.

Použitá literatúra

- BROOS, A. (2005). Gender and Information and Communication Technologies (ICT) Anxiety: Male Self-Assurance and Female Hesitation. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1): 21–31.
- COOGAN, P. (2000). The technology-infused classroom. *International Electronic Journal for Leadership in Learning*, 4(13). [online] Available at <http://www.ucalgary.ca/~iejll/volume4/Coogan>
- COX, M. (1997). *The effects of information technology on students' motivation*. London: NCET and King's College London.
- GALANOULLI, D.; MCNAIR, V. (2001). Students' perceptions of ICT-related support in teaching placements. *Journal of Computer Assisted Learning*, 7(4): 396 – 408.
- ISMAIL, M. Z. H.; YONG, B. C. S. (2006). The effect of ICT on students' achievement in biology. [http:// www.metsmac.org/2007/proceedings/2006/Yong-B-METSMaC-2006.pdf](http://www.metsmac.org/2007/proceedings/2006/Yong-B-METSMaC-2006.pdf) (2007-01-27)
- JEREB, E.; ŠMITEK, B. (2006). Applying multimedia instruction in e-learning. *Innovations in Education & Teaching International*, 43(1): 15–27.
- MIKROPOULOS, T. A., KATSIKIS, A., NIKOLOU, E. AND TSAKALIS, P. (2003). Virtual environments in biology teaching. *Journal of Biological Education*, 37(4): 176–181.
- NAJJAR, L. J. (1996). Multimedia information and learning. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 5(2): 129–150.
- NELSON, K. (2001). *Teaching in the cyberspace: Linking the Internet and brain theory*. Arlington Heights. Illinois, IL: Skylight Professional Development. 185p.

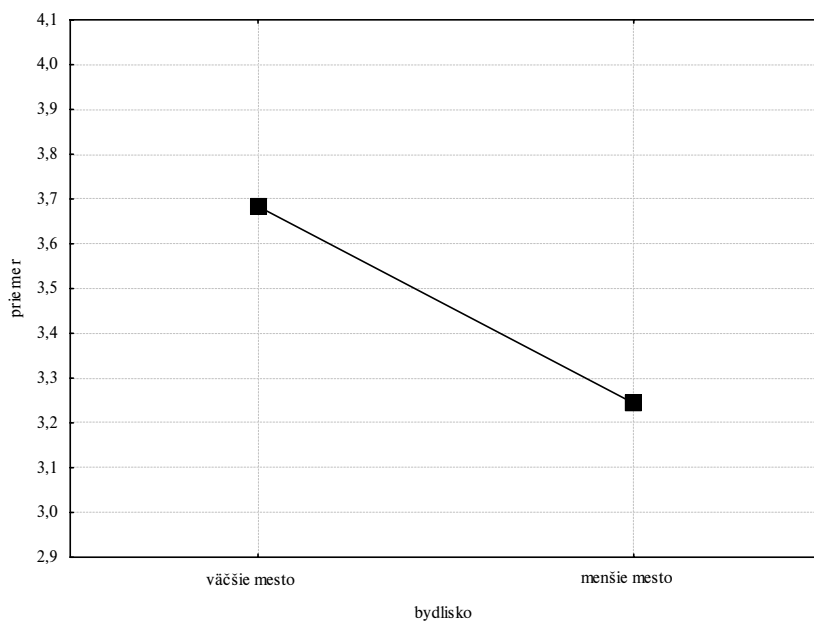
- PEA, R. D. (1994). Seeing what we build together: distributed multimedia learning environments for transformative communications. *The Journal of the Learning Science*, 3(3): 285–299.
- PREDAVEC, M. (2001). Evaluation of E-Rat, a computer-based rat dissection, in terms of students learning outcomes. *Journal of Biological Education*, 35(2): 75–80.
- SPICER, J. I.; STRATFORD, J. (2001). Student perceptions of a virtual field trip to replace a real field trip. *Journal of Computer Assisted Learning*, 17(4): 345–354.
- SHIM, K. C.; PARK, J. S.; KIM, H. S.; KIM, J. H.; PARK, Y. C.; RYU, H. I. (2003). Application of virtual reality technology in biology education. *Journal of Biological Education*, 37(2): 71–74.
- SIMPSON, M.; PAYNE, F.; MUNRO, R.; HUGHES, S. (1999). Using Information and Communications Technology as a Pedagogical Tool: who educates the educators? *Journal of Education for Teaching*, 25(3): 247–262.
- TRINIDAD, S.; MACNISH, J.; ALDRIDGE, J.; FRASER, B. (2002). Integrating ICT into the Learning Environment at Sevenoaks Senior College: How Teachers and Students use Technology in Teaching and Learning, [online] Available at <http://www.aare.edu.au/01pap/ald01027.htm> (2006–10–03).
- VOLMAN, M.; VAN ECK, E.; HEEMSKERK, I.; KUIPER, E. (2005). New technologies, new differences. Gender and ethnic differences in pupils' use of ICT in primary and secondary education, *Computers & Education*, 45(1): 35–55.
- WATTS, M.; LLOYD, C. (2004). The use of innovative ICT in the active pursuit of literacy. *Journal of Computer Assisted Learning*, (20)1: 50–58.

PaedDr. Milan Kubiátko, PhD.
 Pedagogická fakulta
 Masarykova univerzita
 Centrum pedagogického výzkumu
 Poříčí 31
 603 00 Brno
 mkubiátko@gmail.com

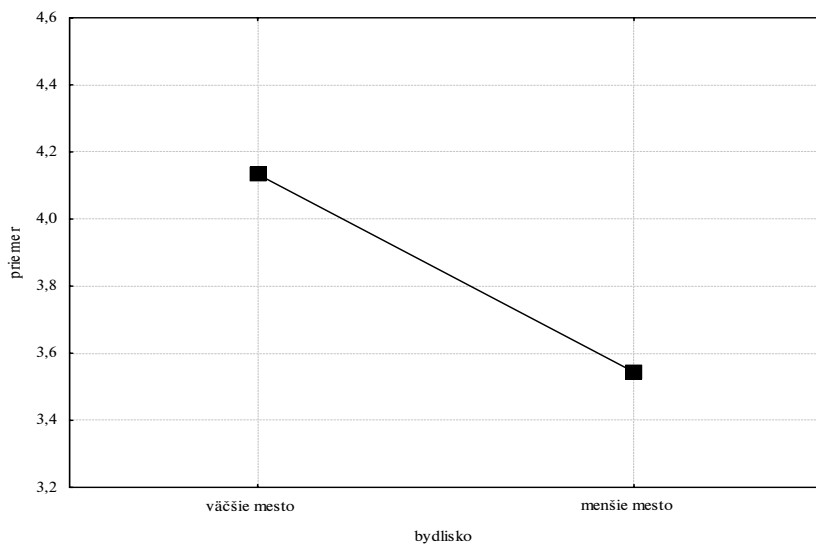
Tab. 1 Niektoré základné štatistické charakteristiky dotazníka.

	počet položiek	priemerné skóre	SD
faktor 1	4	3,43	2,89
faktor 2	4	3,8	3,03
faktor 3	5	4,02	2,69
faktor 4	4	3,98	2,4
faktor 5	10	3,82	5,35

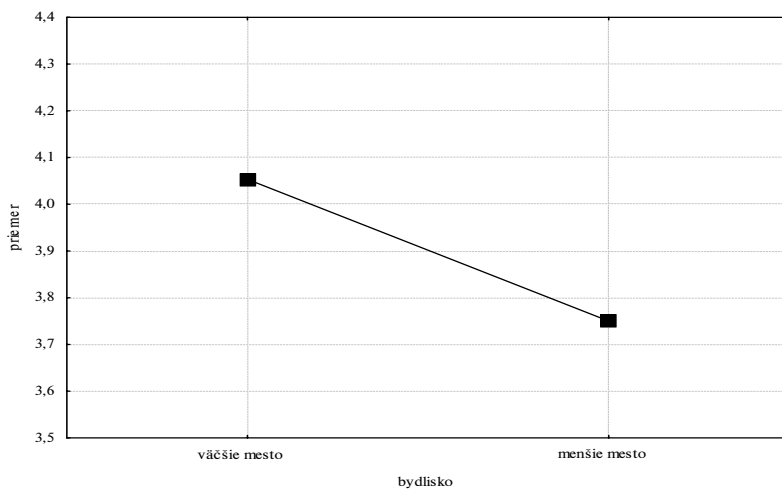
Graf 1 Závislosť využitia poznatkov z učiva od mesta.

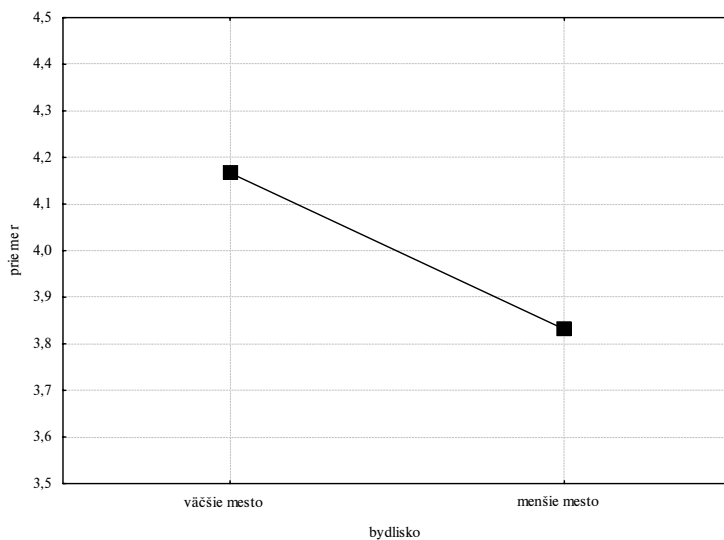
Graf 2 Závislosť výhod používania IKT na vyučovaní od mesta.

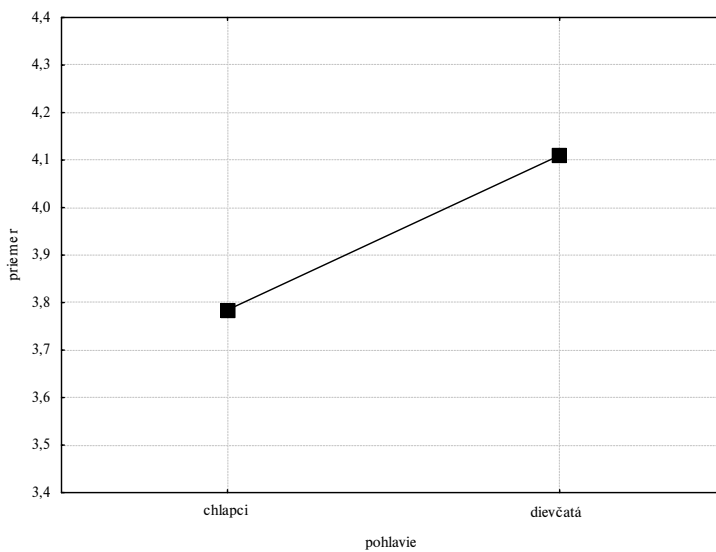
Graf 3 Závislosť hodnotenia grafickej prezentácie od mesta.

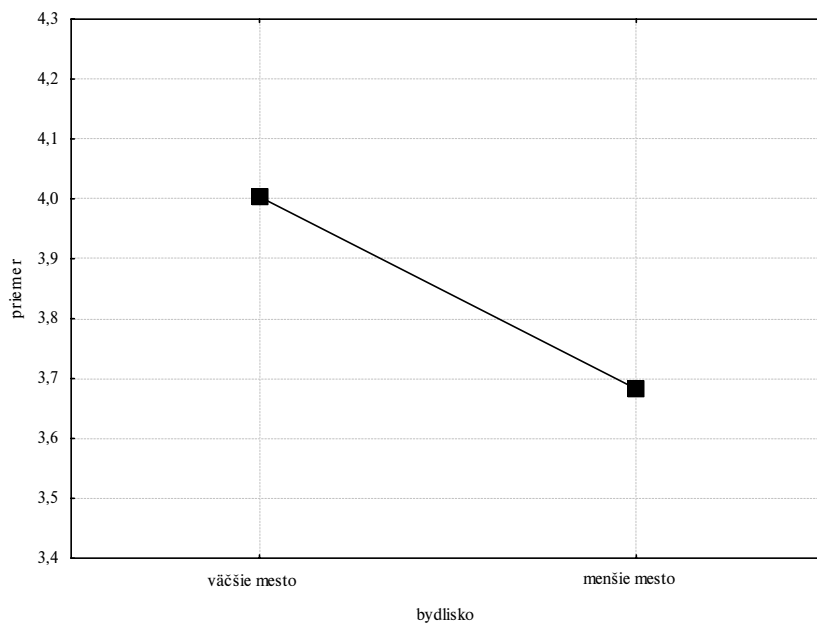
Graf 4 Závislosť náročnosti učebného materiálu od mesta.

Graf 5 Závislosť náročnosti učebného materiálu od pohlavia.

Graf 6 Závislosť celkového dojmu z prezentácie od mesta.

**INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE VO VÝUČBE
A PRÍPRAVE ŠTUDIJNÝCH MATERIÁLOV**

**INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING
AND STUDY MATERIALS PREPARATION**

Katarína Senderská, Albert Mareš

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou aplikácie informačných technológií vo výučbe a príprave študijných materiálov pre vybrané predmety v rámci študijného odboru Výrobné technológie- automobilová výroba na strojníckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach.

Kľúčové slová

montáž, informačné technológie, výučba

Abstract

The paper deals with the application of information technologies in teaching and study materials preparation for selected subjects in the study major Production Technologies – Automobile Production at the Faculty of Mechanical Engineering of the Technical University of Košice.

Key words

assembly, information technology, education

1 Úvod

Jednou z aktuálnych úloh na vysokých školách je transfer najnovších poznatkov a informácií do oblasti vzdelávania a to hlavne v súvislosti s nábehom nových študijných programov. V tejto súvislosti je príprava nových výučbových materiálov pomocou moderných prostriedkov a nástrojov aktuálnou úlohou. Prezentované prístupy a výsledky sú viazané na konkrétnu prax výučby v novom študijnom programe 2305822 Automobilová výroba, v študijnom odbore Výrobné technológie a sú viazané na predmety ako napr. Montáž v automobilovej výrobe, Technická tvorivosť, Informačné systémy, CAD projektovanie výrobkov a výroby, Výrobné inovácie a pod.

2 Informačné technológie v príprave študijných materiálov

V príprave a spracovaní všetkých študijných materiálov sa vychádza zo schváleného akreditačného spisu. Na tomto základe – definovanom obsahu je potrebné riešiť didaktické problémy t.j. transformovať obsah na základe využitia známych didaktických princípov. Ich voľba závisí v značnej miere od obsahu, adresáta a stanoveného cieľa. Zároveň je potrebné vybrať najvhodnejší nástroj spracovania a spôsob jeho používania.

Pre prípravu výučbových materiálov je potrebné zohľadniť aj formu – prednáška, cvičenie, laboratórny projekt, seminár a pod.

Pri príprave študijných materiálov je potrebné vziať do úvahy najmä:

- prepojenie a vzájomná integrácia poznatkov z rozličných predmetov,
- systémový prístup so zvýšením podielu tvorivých úloh,
- orientáciu na znalosti,
- variantnosť, modulovosť a možnosť prispôsobenia výučby individuálnym požiadavkám.

3 Prednášky

Pri tvorbe výučbových materiálov pre prednášky je frekventovanou a osvedčenou formou spracovania počítačová prezentácia. Pre účely tvorby prezentácií existuje viacero softvérových produktov, ale v podmienkach našich škôl sa na tento účel najčastejšie používa program Microsoft PowerPoint. Výhody prezentácie spočívajú v možnosti prezentácie informácií ako v textovej podobe, tak aj grafickej a multimediálnej podobe. Pre účely skvalitnenia výučby v predmete „Montáž v automobilovej výrobe“ boli spracované dve PowerPoint prezentácie.

Základná charakteristika modulov:

- modul „Finálna montáž automobilu“ (obr. 1) obsahuje všetky etapy a fázy, ktoré sa realizujú pri finálnej výrobe a montáži automobilov pričom zároveň zovšeobecňuje skúsenosti a poznatky z finálnej montáže automobilov viacerých výrobcov so súčasným poukázaním na možné odlišnosti v detailných riešeniach.
- modul „Montáž motorov“ (obr. 2) sa zameriava na komponenty a postup montáže motorov automobilov.

Obr. 1 Ukážka modulu Finálna montáž automobilu [8]

Kompletizácia dverí

Obr. 2 Ukážka modulu Montáž motorov [5]

Montáž piestov a ojnic (kompletov)

Príprava komponentov na montáž

Komponenty montáže

- > ojnice
 - > puzdro piesta ojnice
 - > veko ojnice
 - > skrutky veka ojnice
 - > ojnicné ložisko
- > piest
 - > piestné krúžky
 - > piestný čap
 - > piestné krúžky

Montáž piestných krúžkov - časť

Príprava piestov k montáži do bloku motora

Montáž piestných krúžkov

Obidve prezentácie majú rozsah cca 100 snímok, obsahujú fotografie, odkazy na zdroje a WWW stránky, ako aj videá pre jednotlivé tematické oblasti. Je možné ich jednoducho upravovať, doplňovať resp. rozdeliť na jednotlivé menšie tematické okruhy. Obidva moduly je možné rozčleniť na ucelené časti, prezentovať ich v skrátenej forme, doplniť ich, modifikovať resp. aktualizovať.

Vzhľadom na pozitívny ohlas študentov na takto prezentovanú učebnú látku je cieľom do budúcnosti postupne dopĺňať ďalšie moduly a pokryť tak z hľadiska osnovy predmetu kompletný rozsah prednášok.

4 Cvičenia a semináre

Zvládnutie 3D modelovania v niektorom resp. vo viacerých CAD systémoch je na strojníckej fakulte bežná prax. Výučba je v rámci špecializovaných predmetov orientovaná hlavne na 3D modelovanie výrobkov. Cieľom je zvládnuť príslušný softvérový nástroj resp. nástroje. Pre potreby výučby niektorých predmetov orientovaných na montáž sa vyžaduje, aby študenti už ovládali nejaký CAD systém a boli schopný ho použiť na riešenie úloh z montáže. Na obr. 3 je uvedená ukážka 3D modelu výrobku spracovaného pre účely jeho analýzy z hľadiska montáže. Podkladom pre tvorbu modelu bola reálna súčiastka. Ukazuje sa, že študenti lepšie zvládajú prácu pri tvorbe CAD modelov súčiastok ak ich majú reálne k dispozícii a nevychádzajú iba z výkresovej dokumentácie. Z toho dôvodu je preferovaný na cvičeniach prístup, že sa pre účely výučby predmetov orientovaných na montáž používajú reálne výrobky, konštrukčné uzly a súčiastky.

Obr. 3 Příklad reálnej súčiastky a jej 3D modelu vytvoreného v programe Catia

Ďalším krokom je modelovanie komplexných montážnych pracovísk a liniek. Pri ich tvorbe sa vychádza z montovanej súčiastky. Ide o postupný prechod od

3D modelu výrobku k 3D modelu pracoviska resp. systému. Pri riešení tejto úlohy je potrebné použiť 3D modely výrobných prostriedkov a zariadení.

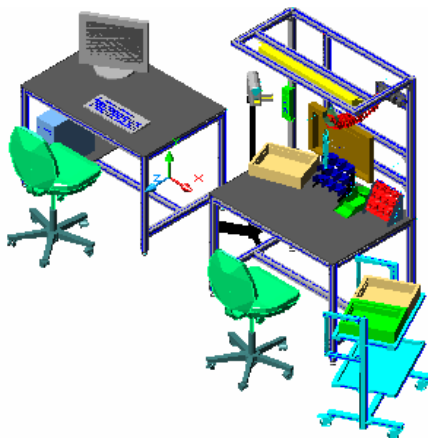
V tomto prípade je možné využiť viaceré možnosti:

- spracovať 3D model na základe údajov – 2D výkresov výrobcu uvedených na internete,
- stiahnuť 3D model z internetovej stránky výrobcu napríklad vo formáte *.step a vložiť do zostavy vybraného CAD programu s následne reorganizovať väzby, ktoré umožňujú reálny pohyb alebo,
- vytvoriť vlastný 3D model technického zariadenia, ktorý neobsahuje reálne rozmery a slúži ako podklad pre následné detailné spracovanie.

Každý z týchto prístupov má svoje špecifiká z hľadiska vzdelávania. V každom prípade však pre úspešné zvládnutie úlohy je potrebné integrovať znalosti z rôznych predmetov. Prispieva sa tak k opakovaniu a tým aj upevňovaniu vedomostí ako aj k rozšíreniu obzoru študentov.

Na obr. 4 je uvedený príklad 3D modelu experimentálneho montážneho pracoviska. Tento model bol vytvorený v rámci predmetu zameraného na projektovanie montážnych procesov. Pri vytváraní 3D modelu bol použitý CAD systém AutoCAD s nadstavbou FMSsoft od firmy Boschrexroth. Toto je typický príklad kde sa od študenta vyžaduje znalosť CAD systému a v rámci výučby odborného predmetu sa tieto znalosti prehľbujú a rozširujú o nové aplikačné poznatky.

Obr. 4 3D model experimentálneho ručného montážneho pracoviska [2]

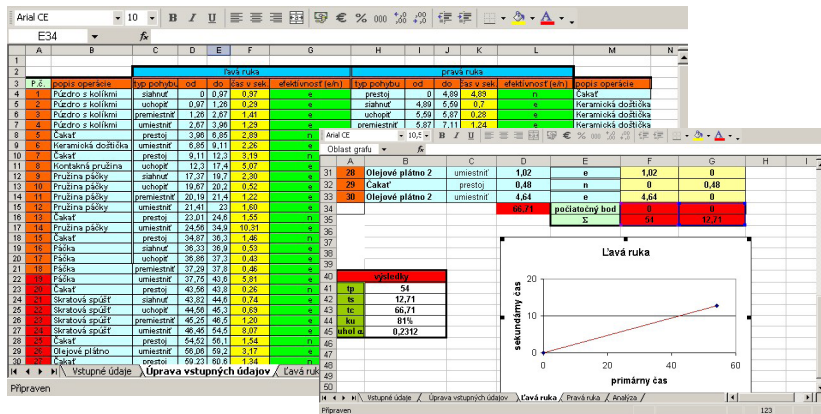
5 Laboratórne a semestrálne projekty

Práca v laboratóriách ako aj v rámci semestrálnych projektov si často okrem iného vyžaduje aj prípravu podkladov, príručiek ako aj iných materiálov. Okrem toho sú pripravené špeciálne výpočtové programy spracované ako excel aplikácie a databázy. Rovnako je možné použiť aj špeciálne on-line aplikácie a programy.

Excel aplikácie

Súčasťou navrhovania montážnych procesov a systémov je analýza a hodnotenie montovaného výrobku ako aj celého postupu montáže. Pre účely analýzy bolo spracovaných niekoľko excel aplikácií [2], ktoré vyhodnocujú pomocou grafickej interpretácie rozličné parametre a charakteristiky analyzovaného výrobku resp. výrobkov. Na obr. 5 je uvedený príklad výstupu video analýzy montáže.

Obr. 5 Výstup excel aplikácie pre video analýzu montážneho procesu

Databázové aplikácie

Okrem databáz, ktoré sú štandardne súčasťou príslušného CAD systému resp. databáz prvkov a zariadení, ktoré sú prístupné na internete boli vytvorené špecializované databázy. Príklady sú uvedené na obr.6. Databáza priemyselných robotov obsahuje 3D modely vo formáte *.step, databáza zásobníkov a orientačných prvkov poskytuje užívateľovi odporúčania – odporúčané rozmery resp. tvary na základe charakteristiky súčiastky.

Obr. 6 Databázy pre podporu projektovania montáže

a) databáza priemyselných robotov [1]

Roboty

Parametre

Označenie robota	ABB 6000
Výrobca	ABB
Typ robota	Robotový
Pracovná zóna	polokuglový v priestore
Presnosť polohovania v mm	+0,1
Maximálna nosnosť v kg	175
Počet riadených osí	6
Maximálny dosah v mm	2550
Hmotnosť v kg	1750

Rozsah pohybov [mm]

os1	+180 do -180
os2	-85 do +65
os3	+60 do -180
os4	+300 do -300
os5	+120 do -120
os6	+300 do -300
os7	

Rýchlosť pohybovania [mm/s]

os1 za sec	100
os2 za sec	90
os3 za sec	90
os4 za sec	150
os5 za sec	120
os6 za sec	190
os7 za sec	

3D pohľad robota

3D pohľad nárysu

3D Mechaniz desktop nárysu: robotvABBabb6000CUPB.6000.narys.dwg

3D Mechaniz desktop robota: robotvABBabb6000CUPB.6000.robota.dwg

b) databáza pre podporu projektovania zásobníkov a orientačných prvkov [7]

Databáza ZÁSOBNÍKY

Rot. hákové zásobníky

Vibračné zásobníky

Magnetické zásobníky

Odtiedňové zásobníky

Roštnové zásobníky

Hákové zásobníky

Zásobníky rúry na

Diskové zásobníky

Lopatkové zásobníky

Databáza TYPY SKLZOV

B1

B2

B3

B4

B5

B6

Internetové online aplikácie a programy

V rámci projektových aktivít je možné používať aj on line internetové aplikácie, ktoré sú voľne prístupné a ako výstup poskytujú 3 D model. Na obr. 7 je uvedený príklad online aplikácie [10], ktorá poskytuje jako výstup funkčný 3D model.

Obr. 7 Print screen www stránky firmy Boschrexroth pre online návrh pracoviska pre ručnú montáž [10]

Article no.	Designation	File	Size [KB]
1.	Workstation	Arbeitsplatzsystem -> Arbeitsplatz	06_12_2006_BoschRexroth_0.dwg 2277
2.	Variabel	Arbeitsplatzsystem -> Tischplatten ...	06_12_2006_BoschRexroth_1.dwg 20

Delete all

Total (non-compressed): 2297
Zip all CAD files into one file for downloading

Všetky vyššie uvedené aplikačné programy pomáhajú študentom pri pochopení preberanej látky a sú pre nich pomôckou pre riešenie problémov spojených s projektovaním montážnych pracovísk.

6 Bakalárske a diplomové práce

Okrem využívania existujúcich web aplikácií a programov sa priebežne spracovávajú aj www stránky pre podporu výučby, pričom tieto môžu byť predmetom riešenia bakalárskych resp. diplomových prác. Na obr.8 je uvedený print screen obrazovky pripravovanej WWW stránky – výstupu bakalárskej práce študenta študujúceho v študijnom odbore Výrobné technológie - Počítačová podpora strojárkej výroby.

Obr. 8 Print screen www stránky Hardware - výstup bakalárskej záverečnej práce [4]

7 Záver

Na základe doterajších skúseností s výučbou je možné konštatovať, že v predmetnej oblasti ide o problematiku, ktorá svojim rozsahom a charakterom priamo vyžaduje inovatívne prístupy. Z obsahového hľadiska je vo väčšine predmetov potrebné aktualizovať a dopĺňať informácie o nové poznatky v súlade s vedecko-technickým vývojom danej oblasti. Študijné materiály, podklady a skriptá vytvorené ako IT aplikácie je z tohto uhľu pohľadu možné relatívne rýchlo a efektívne meniť.

Pri aplikácii CAD systémov je potrebné dbať na to, že CAD systém je pre strojného inžiniera iba nástroj pre vytváranie inžinierskeho diela. Mnohí študenti sú síce schopní vytvoriť zložitý 3D model t.j. ovládajú nástroj pre 3D modelovanie, ale to čo vytvorili (model výrobku, prípravku, pracoviska a pod.) nie vždy zodpovedá požiadavkám. Základnou úlohou je vždy vytvoriť kvalitné výstupného dielo.

Aplikácia informačných technológií umožňuje kombinovať text, grafické informácie, fotografie, video ukážky, 3D modely, web aplikácie atď., ktoré uľahčujú pochopenie problematiky a približujú teóriu praxi. Študenti aplikáciu moderných spôsobov výučby obvykle oceňujú a kladne na ňu reagujú. V poslednom ročníku štúdia uvažujúc o zamestnaní oceňujú, ak predmet preferuje znalosti a prostriedky, ktoré môžu uplatniť v praxi.

Literatúra

1. Csicseri, J.: Databáza priemyselných robotov pre podporu projektovania montáže, Diplomová práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2007
2. Gáspárová K.: Návrh experimentálneho montážneho pracoviska pre video analýzu ručnej montáže. Diplomová práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2006
3. Illeš, K.: Vzdelávací modul pre montáž motorov, Diplomová práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2007
4. Pupava, J.: Tvorba e-learningového modulu pre podporu výučby informačných technológií, Bakalárska práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2008
5. Rudy, V., Senderská, K.: Pohony automobilov a ich komponenty. Montáž pohonovej jednotky. Vizuálny vzdelávací modul. Košice – SjF TU v Košiciach. ISBN 978-80-8073-833-4
6. Senderská, K, Mareš, A., Rudy, V.: Application of CA – systems in teaching assembly on the Department of technology and materials. In. Mechanical Engineering 2004. Bratislava: Slovak University of Technology in Bratislava, 2004, s. S8-22-26. ISBN 80-227-2105-0
7. Snopko, M.: Databáza pre výber a návrh zásobníkov rotačných súčiastok pre automatizovanú montáž, Diplomová práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2007
8. Tomusko, M.: Výučbový modul – montáž v automobilovej výrobe, Diplomová práca. Košice – SjF TU v Košiciach, 2007.

9. Václav, Š.: Tvorivé metódy používané v montáži. – 1/3163/06. In: Montáž, stav a vývojové trendy: Workshop, Trnava 20. júna 2006. Trnava – STU v Bratislave MtF KOM, 2006
10. <http://www.boschrexroth.com>

Ing. Katarína Senderská, PhD.
Katedra technológií a materiálov
Strojnícka fakulta, Technická Univerzita v Košiciach
Mäsiarska 74
040 01 Košice
Slovenská republika
e-mail: katarina.senderska@tuke.sk

Ing. Albert Mareš, PhD.
Katedra technológií a materiálov
Strojnícka fakulta, Technická Univerzita v Košiciach
Mäsiarska 74
040 01 Košice
Slovenská republika
e-mail: albert.mares@tuke.sk

FUNKCE „PUBLIC RELATIONS“ V SOUČASNÉ HUDEBNÍ KULTUŘE

FUNCTIONS OF “PUBLIC RELATIONS” IN THE CONTEMPORARY MUSICAL CULTURE

Michaela Vaněčková

Abstrakt

Oblast kultury a umělecké produkce není příliš připravena na konkurenční boj s komerčně zaměřenými aktivitami a doslova se ocitá na pokraji zájmu zvláště mladší generace. Metody a strategie public relations mohou mnoha způsoby zpřístupnit svět kulturních hodnot širší veřejnosti a vrátit hudebnímu umění své ztracené postavení.

Klíčová slova

Public relations, kultura, umění, strategie, vkusová preference, masová kultura, estetické vnímání, vkus.

Summary

The sphere of culture and artistic production is not ready for competitors' fight with commercial activities and its position is critical in relation to young generations. The methods and strategies of Public Relations can dramatically bring the world of cultural values nearer to the general public.

Key words

Public relations, culture, art, strategy, preference, mass culture, aesthetics perceptions, virtue.

Úvod

Umění zastává při dnešním způsobu žití a současném vnímání světa takové kulturní hodnoty, jež jsou již tradičně vnímány jako specifický druh sociální komunikace a představují autonomní oblast, která se může jevit jako nezávislá na novodobých tržních taktikách. Ty však v posledních dvou desetiletích výrazně ovlivňují potřeby českých spoluobčanů a motivují je mnohdy ke konzumnímu

stylu života. Proč nevyužít metody oslovující masu i pro oblast kulturního podnikání, zvláště při zkušenostech, které máme snadno dostupné z blízkého okolí.

Obraz kulturního světa nezávislého na moderních ekonomických tendencích převládá v názorech mnohých představitelů uměleckých institucí a umění vůbec. Předsudky v podobě generalizujících soudů o nežádoucích změnách, a to hlavně v oblasti umělecké, znesnadňují integraci moderních strategií do prostoru kulturní propagace, jež je v dnešní době nepostradatelnou součástí realizace procesu uměleckých aktivit. Moderní technické zázemí a jeho nástroje mohou navíc motivovat právě námi chybějící mladou generaci k návštěvnosti kulturních produkcí.

„K hudebnímu umění si lidé najdou cestu sami“, často zní „okřídlená věta“ kulturních pořadatelů či uměleckých tvůrců. Ač neradi, musíme s názorem stále vyčkávajícího uměleckého partnera nesouhlasit. „Vážná hudba“ má své stále příznivce, což lze konstatovat na základě vlastních dlouholetých zkušeností. Avšak při sledování struktury posluchačstva, jež se rekrutuje z řad občanů starší věkové kategorie, je nasnadě očekávat postupné ubývání zájmu, neboť tito nemají své pokračovatele v generaci mladších posluchačů.

V době přemíry informací, aktivit a různorodých činností jde o neustálý boj v rovině zaujetí a prosazení existence kulturních projekcí. Příčin menšího zájmu je jistě mnoho. Naším úkolem však není na tomto místě popisovat ani specifikovat všechny negativní vlivy a problémy v navazování komunikace s hudbou, ale cílem je navrhnout či přednést možnosti nových postupů, které by vedly k získávání většího počtu o hudební umění zajímavých se posluchačů. Umění, které může existovat samo o sobě, nabývá právě přidaných hodnot až se sociální interakcí, z čehož vyplývá náš zájem o motivaci dalších, zvláště těch mladších zájemců o kulturní podnikání v oblasti tzv. vážné hudby.

1. Hudební kultura a vkusové preference posluchačů tzv. vážné hudby

Kultura se ve srovnání s potřebami životní komerce stává podružnou oblastí lidského zájmu a neproměňuje se v atraktivní oblast ani díky přínosu bohatších hodnot.

Kultura je chápána jako projev lidského působení a myšlení a představuje na jedné straně artefakty, hmotné statky přínosu člověka a na straně druhé je prezentována prostřednictvím hodnot a idejí ve smyslu duchovního bohatství. Mezi nemateriální projevy kultury patří i umění, potažmo hudební umění. Na to můžeme nazírat z mnoha úhlů a hodnotit hudební kvality jednotlivých děl či se zamýšlet nad přínosy stylových epoch. Co či kdo však předurčuje preferenci té

či oné hudební skladby? Mluvíme zde o vkusu jedince, ale také o vkusu společnosti, která právě představuje tvůrce estetických norem hudebním projevům.

Ivan Poledňák definuje vkus jako systém preferencí a hodnocení uplatňovaný v oblastech umění, módy, životního způsobu atp. Vkus jedince je vyjádřením jeho vlastního vnitřního postoje, prostřednictvím jehož demonstruje určité názorové přesvědčení a tedy i sounáležitost s konkrétní sociální skupinou. Preferenční soudy jedince jsou navíc determinovány vlastnostmi osobnosti a životními zkušenostmi. „Hypoteticky lze stanovit tři hlavní momenty podílející se na vytváření hudebního vkusu. První je sféra hudebních zkušeností jedince, kde systém hudebních schopností představuje spíše jenom (limitující) předpoklad, a kde důležitější úlohu mají kladně i záporně emocionálně akcentované hudební zážitky zejména z formativního údobí vývoje. Druhá významnější sféra je mimohudební. Do složité souhry zde vstupují vrstvy osobnosti, vlastnosti osobnosti, vůle schopnosti, motivace atd. Jako integrující činitel vystupuje patrně inteligence... Třetí sférou je sféra kulturní determinace v nejširším slova smyslu, jejíž jednu, ovšem podstatnou složku, tvoří kultura jako výchova a vzdělání, tedy racionální převzetí historické zkušenosti lidstva.“¹

Vkus determinovaný estetickým vnímáním je výrazně ovlivněn sociálním faktem a již Jan Mukařovský zdůrazňoval úlohu kolektivního jednání ve vztahu k umění. Důležitým ukazatelem vkusu společnosti je tedy mimo jiné také úroveň daného místa odrážející sociální strukturu jeho obyvatelstva a jeho zkušenosti vzešlé z minulých vzorců chování. „Jev, ke kterému zaujímáme estetický postoj, se stává znakem, a znakem sui generis; neboť právě vlastností znaku je poukazovat k něčemu mimo sebe. Znak estetický poukazuje ke všem skutečnostem, které člověk zažil a může ještě zažít, k celému univerzu věcí a dějů.“² „Nesmíme však kolektivní vědomí pojímat abstraktně, tj. bez ohledu na konkrétní kolektivum, které je jeho nositelem. Toto konkrétní kolektivum, společenský celek, je vnitřně diferencováno ve vrstvy a prostředí. Není myslitelné, aby to, co nazýváme jeho vědomím, zůstalo beze vztahu k tomuto rozrůznění společnosti.“³

Lze navíc ohledně vlivů na vkusové preference posluchačů vážné hudby konstatovat, že intelektuálně vyspělí jedinci, jež se díky svému vzdělání řadí

¹ POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*, s. 409.

² MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Význam estetiky*, s. 58.

³ MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*, s. 25.

mezi ekonomicky vyšší třídy, jsou zároveň vzdělanými občany s estetickým a uměleckým cítěním.⁴

Specifikace hudební kultury v Olomouci⁵

V případě olomouckého prostředí se vybraná umělecká tvorba a kulturní podnikání setkává s podporou jak ze strany správních institucí, tak i z pohledu návštěvnosti olomouckých obyvatel. Ti však většinově preferují nenáročné hudební programy, jejichž hlavním doprovodným jevem je tradičně zakotvené společenské využití. Hodnota uměleckého projevu je považována jako druhotný faktor a upřednostněna je společenská prestiž navštěvovaného místa. Olomoucká veřejnost zaujímá postavení hlavního hybatele kultury a podle vkusu návštěvníků se přizpůsobuje i nabídka organizujících institucí. Publikum výše specifikovaného charakteru má natolik silnou základnu, že je schopno ovlivňovat zásadní umělecký trend a navíc mu určovat jeho směřování. Nároky hudebních institucí profesionálního charakteru jsou uspokojeny stále trvajícím zájmem publika, a proto tedy nejsou nuceny měnit svou dosavadní politiku, která vyhovuje zálibení většinového posluchačstva „vážené hudby“.

Projekty menšího charakteru mají dostatečný prostor na vlastní realizaci a navíc se dramaturgií nemusí přizpůsobovat publiku, které je naopak složeno právě na základě programové nabídky. Tyto projekty však nejsou dostatečně zajištěny finančním kapitálem, což se často promítá ve špatné organizaci a ještě horší propagaci.

2. Tlak masových médií

Na hudební umění, vnímané jako jedna z charakteristických činností lidského působení, nahlížíme s neskrývaným respektem. Ctíme díla, jež byla během dlouhého dějinného vývoje tvořena a následně pak společensky hodnocena. „Společnost si ostatně vytváří instituce a orgány, kterými na estetickou hodnotu vykonává vliv tím, že reguluje hodnocení uměleckých děl.“⁶ Hodnocení či usměrňování probíhalo prostřednictvím znaleckých posudků, jejichž výstupy nejčastěji bývaly recenze nebo kritiky odborníků. Ty představovaly zvláště od poloviny

⁴ Společenská vrstva, která nejhojněji navštěvuje koncerty olomoucké filharmonie je z téměř šedesáti procent vysokoškolsky vzdělaná. BAČUVČÍK, Radim. *Marketingový průzkum návštěvníků koncertů Moravské filharmonie Olomouc*. Zlín, 2007

⁵ KOMÁRKOVÁ, Michaela. *Financování hudební kultury v Olomouci*. Diplomová práce. Olomouc FF, 2007.

⁶ MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*, s. 42.

19. století, od období prezentované svobodným koncertním uměním, významný ukazatel všeobecného kulturního očekávání a směřování a nastolovaly obecně požadovaná kritéria umělecké tvorby.⁷ Tisk představoval v 19. století hlavní médium, které reflektovalo všeobecné dění a také se v podobě specializovaných periodik soustředilo na jednotlivé oblasti umění, což mělo za následek jednotné formování kulturního vývoje. S počátkem 20. století došlo k výraznému rozmachu technologického umu a s vynálezem rozhlasového⁸ a později televizního vysílání⁹ byla rozptýlena jediná mocná působnost tisku, která byla definitivně oslabena objevem počítače a využíváním internetového propojení.

Od 20. let 20. století, kdy došlo k emancipaci technického umu a s ním spojeného rozvoje rozhlasové kultury a nahrávacích společností, se objevují první kritické zmínky o „masové kultuře“. „Kulturní průmysl“ jako pojem vyjadřující komerčně polapenou kulturu poprvé použil Theodor Wiesengrund Adorno, německý sociolog, filozof, muzikolog a skladatel.¹⁰ Společně s „Frankfurtskou školou“ kritizoval nové obchodní taktiky, které vymazaly jedinečnost hudebního díla, o čemž konkrétně pojednává Walter Benjamin ve svém novinovém článku *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*. „Umělecké dílo bylo v zásadě vždy reprodukovatelné... I při vysoce dokonalé reprodukci odpadá jedno: „Zde a Nyní“ uměleckého díla – jeho jedinečná existence na místě, na němž se nachází... Co se zde ztrácí, můžeme shrnout pojmem aura a říci: co ve věku

⁷ První pokus o samostatný český odborný hudební časopis se datuje r. 1843, kdy začala vycházet příloha k Věnci, hudební sbírce redigované F. Škroupem a J. K. Chmelenským, která se však dlouho neudržela. Ani další pokus Cecilie, časopis z r. 1848, neměl dlouhého trvání. Až teprve rokem 1858, kdy vznikl časopis Dalibor, se začíná souvislá historie českého hudebního tisku. GIEBISCH, Roman. *Hudební periodika v Čechách, na Moravě a na Slovensku, 1970–2000*. Olomouc, Vědecká knihovna. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: <http://www.vkol.cz/refer004.htm>

⁸ Zahájení pravidelného rozhlasového vysílání dne 18. května 1923 ve 20.15 hod. oznámil jeden z našich prvních časopisů, který se soustavněji věnoval popularizaci amatérského rozhlasového vysílání a radiotelefonie, měsíčník Radioamatér. MARŠÍK, Josef. *Vznik rozhlasové společnosti a zahájení pravidelného vysílání*. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: http://www.rozhlas.cz/historierozhlasu/prukopnici/_zprava/434851

⁹ 1. května 1953 bylo zahájeno pravidelné zkušební vysílání Československé televize ze Studia Praha v Městské Besedě (ve Vladislavově ulici), které bylo 25. února 1954 prohlášeno za pravidelné. *Před 55 lety bylo v ČR zahájeno zkušební TV vysílání*. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: <http://www.parabola.cz/zpravicky/7621/pred-55-lety-bylo-v-cr-zahajeno-zkusebni-tv-vysilani/>

¹⁰ ADORNO, Theodor W., HORKHEIMER, Max. *Dialektik der Aufklärung: Philosophische Fragmente*. Leipzig, 1989.

technické reprodukovatelnosti díla hyne, je jeho aura... Reprodukční technika, jak bychom to mohli obecně formulovat, vyděluje reprodukované dílo z dosahu tradice. Zmnožováním reprodukce klade na místo jedinečného výskytu tohoto díla výskyt masový. A tím, že reprodukci dovoluje, aby vyšla vstříc vnímání v jeho nynější situaci, aktualizuje reprodukované... Procesy úzce souvisejí s masovými tendencemi dnešních dnů.¹¹

Dnes s odstupem doby, vítáme vymoženosti moderních technologií a jsme schopni s nimi pracovat a využívat je k účelům propagačním, ale i výchovným. Je již nepředstavitelné neakceptovat rozhlasové či televizní nahrávky při výuce, nepožadovat práci s informačními zdroji z internetového prostředí, a to vše ve prospěch a pro podporu hodnotných projektů. V prvopočátcích těchto objevů však musely hlavně výchovné organizace bojovat za přijetí moderních technologií do vzdělávacího procesu, čímž chtěly ovlivnit projevy masové kultury. Díky intervenci školských institucí se otázkou využití rozhlasových a gramofonových nahrávek při výuce zabývaly dokonce orgány ministerstva. Velmi diskutabilní oblast zasáhla i přípravný výbor Společnosti pro hudební výchovu (dále také SHV), která ve své době iniciovala významné změny při reorganizaci hudební vzdělávacích ústavů a definování nových cílů hudební výchovy.¹² „Již 27. VI. 1935 bylo v III. sekci hovořeno o návrhu zákona o gram. desce a dne 27. X. 1937 bylo jeho znění schváleno prostřednictvím SHV a posláno na MŠANO, ministerstvo vnitra, obchodu a spravedlnosti meziministerskému projednání. Bohužel události z roku 1938 a okupace opět zabránily dokončení akce. SHV byla vedena k podání zmíněného zákona rostoucí produkcí gramofonových desek, hlavně v oblasti komerčního šlágru, který brzy ovlivňoval i Čs. rozhlas a působil neblaze hlavně na školní a mimoškolní HV.¹³

Dnes bojujeme nejen s masovou kulturou, ale také s vysokým nárůstem zájmových aktivit. Široká paleta společenského vyžití vede k menšímu zájmu o produkci vážné hudby, což nepodporují ani speciálně zaměřená hudební média, která se soustředí spíše na odborníky a stále příznivce úzce sledovaného oboru. Hlavní problém vidíme zvláště v nedostatečném působení na tu část populace, která patří mezi hudební laiky (tzn. profesionálně se neangažující

¹¹ BENJAMIN, Walter. *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*. 1935. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: michalrataj.com/vyuka/files/BENJAMIN_um_dilo.pdf

¹² Společnost pro hudební výchovu vznikla roku 1934 a její působení ukončila Mnichovská dohoda a okolnosti, které zasáhly celé Československo na podzim roku 1938.

¹³ GREGOR, Vladimír. *Československá společnost pro hudební výchovu (1934-1938) a mezinárodní dosah její činnosti*, s. 30.

v oblasti vážné hudby), s věkovou hranicí 24 let. Mladá generace, která se vyvíjí pod vlivem masové kultury, nemá zájem o vážnou hudbu, což dokládá mizivá návštěvnost na koncertech.¹⁴ Tlak masových médií, která spoluutváří preferenční postoje potencionálních posluchačů, motivuje k poslechu žádoucí hudby pomocí marketingových triků. Zprvu se zdá být žádoucí hudba určována poptávkou, ale realita je ukryta v komerčních schopnostech nabízet takovou hudbu, která je podle výzkumu nahrávacích společností přijímaná největší masou posluchačstva.¹⁵

Zásadní nedostatky nespátřujeme v obsahu specializovaných médiích, ani v jejich působnosti a dosahu, neboť jejich jakékoliv přizpůsobení stylu masové kultury by přineslo degradaci odborné úrovně. Prostor k nápravě však vidíme v konkrétních způsobech výběru vhodných komunikačních prostředků, jež jsou však v přímé závislosti na aktivitách kulturních pořadatelů. Největší zodpovědnost leží právě na pořadatelích, kteří mají tu moc oslovit nové posluchače a umět jim zpřístupnit leckdy nepřístupnou oblast vážné hudby jiným způsobem a novými prostředky.

3. Public relations

„Public relations“ jako způsob propagace se zdá být nejschůdnější formou propagace umělecké kultury širšímu posluchačstvu a pro navázání kontaktů s potenciálními zájemci představuje nejpřirozenější cestu.

Termín „Public relations“ (dále také jen PR) se do českého jazyka málokdy překládá. V obchodním světě se používá „Public relations“ jako univerzální pojem pro vztahy s veřejností či v širším pojetí jako sociálně komunikační aktivity. „V Evropě se odborná veřejnost přiklání k užívání anglosaského termínu public

¹⁴ Podle průzkumů Radima Bačuvčíka koncerty Moravské filharmonie Olomouc navštěvuje publikum do 19 let v 3 % zastoupení a procento jedinců ve věku 20–24 let nepatrně stoupá na 6,9. BAČUVČÍK, Radim. *Marketingový průzkum návštěvníků koncertů Moravské filharmonie Olomouc*. Zlín, 2007.

¹⁵ Vzhledem k tomu, že úspěšnost hudebních nahrávek (indikovaná množstvím prodaných kusů) se dlouhodobě pohybuje okolo 20 %, přičemž pouze 3–5 % je výdělečných, je velká část úsilí těchto firem zaměřena na zajištění co největší efektivity produkce. Za tímto účelem se postupně vyvinula struktura tzv. gatekeepers, pomyslných bodů, kterými hudba nebo nahrávka prochází, než se jako produkt „hotový k prodeji“ dostane na trh. Gatekeepers tedy rozhodují, které části celkové produkce bude umožněno postoupit do dalšího bodu rozhodování. Jejich taktiky se soustředí na hledání nových talentů, na prodej zahraničních nahrávek, na repertoár oslovující co největší počet posluchačů, aj. KUNČAROVÁ, Ludmila. *Amatérská hudební scéna v Olomouci (Sociologická sonda)*, bakalářská práce. Brno, 2006.

relations, v německy hovořících zemích spíše zdomácněl a také u nás se dříve četněji užíval pro PR název *práce s veřejností*.¹⁶

Moderní komunikační způsoby nabízí širokou paletu možností, jak propagovat i nekomerční a neziskové aktivity. Pro volbu vhodné strategie při oslovování potencionálních posluchačů je nutné si specifikovat cílovou skupinu. Jedná se tedy o charakteristiku vzorku populace, na který zacílíme svoji pozornost. Pro homogenní skupinu lze vytvořit programovou strategii, která může přilákat nové posluchače. Nemluvíme zde o podbízení, nýbrž o způsobech oslovení současné populace, převážně teenagerovské.

Při definování vlastní strategie (viz obr. 1) postupujeme od výchozí situace, ve které se zrovna nacházíme. V tomto momentu analyzujeme současný stav s pozitivními i negativními jevy našeho působení a určujeme konkrétní cíle, kterých chceme pomocí nových aktivit dosáhnout. Analýzu současného stavu věkové struktury posluchačů koncertních sálů lze provést při pouhém opakovaném pohledu do řad návštěvníků uměleckých prostor. Zjistíme tak, že síně jsou zaplněny převážně posluchači starší věkové kategorie. Naše laické pozorování můžeme doložit relevantními daty výzkumu, jehož výsledkem je výrazná absence mládeže do 24 let na koncertech Moravské filharmonie Olomouc.¹⁷ Pozitivní jev současného vývoje je predikován stálým zájmem starších posluchačů o koncerty vážné hudby, a to v podobě někdy i rok dopředu zakoupených koncertních abonentek, ovšem klidně i bez znalosti konkrétního ročního programu. Cílem nové strategie je tedy oslovení mladších posluchačů věkové kategorie do 24 let. Naše vize musí obsahovat jak možné příležitosti tak i hrozby a měli bychom umět na ně v případě jejich výskytu reagovat a vytěžit z nich možné výhody.

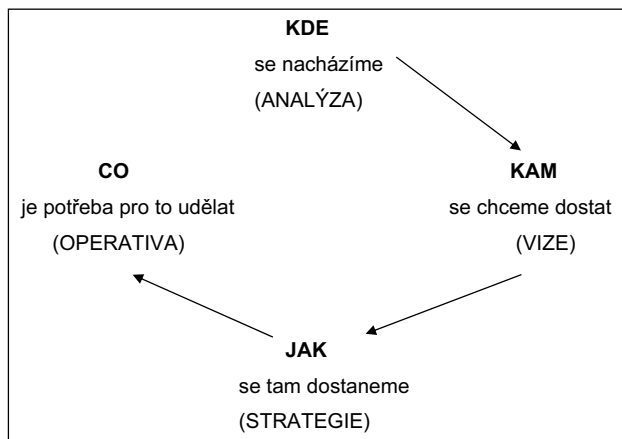
Pokud známe svoji současnou situaci a také je definován cíl nových aktivit, řešíme, jakým způsobem dosáhneme našich vizí, tedy volíme konkrétní nástroje PR. Těmi jsou: akce, semináře, konference, tiskoviny, události a veletrhy, klientské a interní časopisy, sponzoring, lobbying a další doprovodné aktivity. „Častou chybou při sestavení komunikačního plánu bývá pouze technický výčet možných nástrojů. Nejtěžší na PR procesuje je dopředu vědět, co budeme „zajímavého“ prezentovat na tiskové konferenci, co „zajímavého“ napíšeme do

¹⁶ SVOBODA, Václav. *Základy public relations*, s.16.

¹⁷ Ze sociologických průzkumů, ale i na první pohled, je zřejmé, že nejpočetnější cílovou skupinou koncertů MFO jsou lidé ve věkové kategorii 60–69 let (29,5 %) a 50–59 let (23,5 %). Publikum do 19 let je v 3 % zastoupení a procento jedinců ve věku 20–24 let nepatrně stoupá na 6,9. BAČUVČÍK, Radim. *Marketingový průzkum návštěvníků koncertů Moravské filharmonie Olomouc*. Zlín, 2007.

tiskové zprávy, jak podnitit zájem novináře psát článek, udělat rozhovor – jinými slovy, jak dosáhnout toho, že tyto naše tiskové zprávy uzná někdo za vhodné zpracovat, že si náš bulletin někdo otevře a přečte, že na náš seminář někdo přijde.“¹⁸ K dokončení celého procesu zbývá již jen provést operativní kroky k naplnění cílů, jež stály na začátku hodnocení situace. V tomto okamžiku, když je zřejmá cílová skupina, je vyspecifikována její charakteristika a jsou zvoleny nástroje a činnosti, kterými ji mohu oslovit, začíná realizace nových aktivit dané organizace.

Obr. 1 Struktura procesu

Public relations neboli vztahy s vnějším prostředím v sobě zahrnují nejen různé způsoby komunikace, ale obzvlášť se PR odborníci soustředí na vylepšení image dané instituce a na posílení celkové identity společnosti v kontextu nových aktivit. Ty přináší společnosti přidanou hodnotu k běžnému životu a navíc rozšiřují řady nových příznivců se zájmem o umělecké projekty.

Závěr

Prosadit se v dnešní době s kvalitním, avšak s ne příliš populárním programem je velký závazek zvláště vůči umění samotnému. Bohužel ale již nestačí „pouze dělat dobrou muziku“. Pořadatelé a samotní umělci přijímají nové konkurenční prostředí jen stěží a nejsou přístupní novým moderním postupům. Tato

¹⁸ PETROV, Vadim. Public relations, s. 23.

cesta však vede do záhuby a umění je tak ponecháno na pospas společenskému zájmu, který lze vnímat jako krajně krizový.

Problematika menšího zájmu mladší generace je zřejmá a v patrnosti ji vedou jak samotné organizace, tak vnější, zainteresované okolí. Bohužel zde zaostává praxe za teorií, která má ve věci jasno a nabízí možnosti, jak pozvednou v současné situaci úroveň oblasti hudební kultury. Oslovení nové skupiny posluchačů vyžaduje tvůrčí přístup v organizačním týmu a vyžaduje od něj návrhy a realizace zajímavých doprovodných akcí zaměřených na danou cílovou skupinu společně s modernizací komunikačních prostředků k jejich oslovení.

Přiblížit se novému posluchačstvu představuje pouze malý krůček v komunikaci s vnějším prostředím, ale znamená obrovský zlom a dlouhodobou intenzivní práci ve způsobu vnímání současné kultury a jejího komplexnějšího zásahu na společnost.

Literatura

1. ADORNO, Theodor W., HORKHEIMER, Max. *Dialektik der Aufklärung. Philosophische Fragmente*. Leipzig, 1989.
2. BAČUVČÍK, Radim. *Marketing neziskového sektoru*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 156 s. ISBN 80-7318-436-2.
3. BAČUVČÍK, Radim. *Marketingový průzkum návštěvníků koncertů Moravské filharmonie Olomouc*. Zlín 2007. (nepublikováno)
4. BENJAMIN, Walter. *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*, 1935. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: michalrataj.com/vyuka/files/BENJAMIN_um_dilo.pdf
5. GIEBISCH, Roman. *Hudební periodika v Čechách, na Moravě a na Slovensku, 1970-2000*. Olomouc, Vědecká knihovna. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: <http://www.vkol.cz/refer004.htm>.
6. GREGOR, Vladimír. *Československá společnost pro hudební výchovu (1934-1938) a mezinárodní dosah její činnosti*. Praha, 1974.
7. KOMÁRKOVÁ, Michaela. *Financování hudební kultury v Olomouci*. Diplomová práce. Olomouc FF, 2007.
8. KUNČAROVÁ, Ludmila. *Amatérská hudební scéna v Olomouci (Sociologická sonda)*, bakalářská práce. Brno, 2006.
9. MARŠÍK, Josef. *Vznik rozhlasové společnosti a zahájení pravidelného vysílání*. [cit. 2008-08-11]. Dostupné na WWW: http://www.rozhlas.cz/historiozhlasu/prukopnici/_zprava/434851.

10. MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. In: *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966. s. 371.
11. MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Význam estetiky*. In: *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966. s. 371.
12. PETROV, Vadim. *Public relations*. Praha: PIBS, 2005.
13. POLEDŇÁK, Ivan. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon, 1984. s. 459.
14. SVOBODA, Václav. *Základy public relations*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. 154 s. ISBN 80-7318-043-X.

Mgr. et Mgr. Michaela Vaněčková
Katedra hudební výchovy
Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
Email: michaela.komarkova@seznam.cz

RECENZE

RECENZE KNIHY „ZÁKLADY MEDIÁLNÍ VÝCHOVY“

Kateřina Jechová

MIČIENKA, M., JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.

Kniha s názvem *Základy mediální výchovy*, jejímiž autory jsou M. Mičienka a J. Jiráček a kol., vyšla v nakladatelství Portál v roce 2007. První ze zmíněných autorů je vedoucí a lektor projektu Partners Czech, o. p. s., mimo jiné také metodik, zabývá se především problematikou výchovy k občanství a didaktikou občanské nauky a společenských věd, v posledních několika letech se předmětem jeho zájmu stala i mediální výchova. Je autorem již několika publikací (např. *Občanské minimum*, *Příruční slovník občana* aj.). V současné době pracuje na několika projektech, jedním z nich je právě i projekt společnosti Partners Czech s. r. o. s názvem *Rozumět médiím*, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem ČR.

Druhým autorem této publikace je proděkan FSV UK, přední odborník a teoretik se zaměřením na roli médií ve společnosti a na aplikaci mediálních studií ve výchově i vzdělávání a rovněž i autor průřezového tématu *Mediální výchova* Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP), mimo jiné také odborný garant projektu *Rozumět médiím* a spoluautor několika titulů – např. *Úvod do studia médií*, *Média a společnost* aj.

Publikace *Základy mediální výchovy* se věnuje aktuální problematice – Mediální výchově, která je i jedním z průřezových témat RVP pro základní vzdělávání, může být vyučována jako samostatný předmět, častěji je však integrována do ostatních učebních předmětů – zejména do hodin českého jazyka či základů společenských věd.

Publikace je koncipována jako metodická příručka a slouží jako základní metodický materiál, jehož hlavním cílem je rozvíjení mediální gramotnosti. Kniha je určena pedagogům 2. stupně základních škol, dále učitelům středních škol, stejně jako vysokoškolským pedagogům, studentům pedagogiky a mediálních oborů i všem dalším zájemcům, kteří se problematikou výchovy k médiím zabývají.

Autoři ve své knize poukazují na významnou roli médií v současné společnosti a zdůrazňují, že se média stávají rozhodujícím socializačním faktorem, který působí přinejmenším stejně jako jiné sociální instituce (např. škola či rodina). Kniha se snaží postihnout důležitá témata, jež jsou standardní součástí mediální výchovy, a navazuje tak na tradici mediálního vzdělávání. Nabízí přehled základních témat mediální výchovy a mediální gramotnosti, jakož i inspiraci a praktický návod pro atraktivní vyučování výchovy k médiím. Celkem zde najdeme osm kapitol – Masová média, Zpravodajství, Stereotypy v médiích, Regulace a autoregulace médií, Média a zábava, Mediální politika, Média a marketing, Reklama. Můžeme využít i mediálního slovníčku, který je k dispozici v závěru publikace.

První část knihy je zaměřena obecně na problematiku médií, najdeme v ní základní definice, je zde zmíněn význam a postavení masových médií v moderním světě, stejně jako důležitost osvojení si mediální gramotnosti. Čtenáři jistě ocení přehlednost a snadnou orientaci v podobě grafických symbolů, které označují např. význam konkrétní kapitoly a její přínos žákům, v každé lekci knihy jsou přesně vymezeny cíle, kterých má být dosaženo, nechybí ani provázání jednotlivých lekcí se vzdělávacími oblastmi RVP, jasné jsou vymezeny i pomůcky, se kterými budou žáci v průběhu pracovat (např. pracovní listy, CD-ROM, časopisy atd.), stanovena je i délka trvání konkrétní lekce. V závěru kapitoly je pak nabídnuta doporučená literatura i slovníček nejdůležitějších pojmů dané lekce.

V dalších částech publikace se postupně seznamujeme s konkrétními tématy mediální výchovy, nabídnut je přehled vývoje jednotlivých médií, zmíněna je problematika televize a jejího vlivu na děti. Zdůrazněn je i význam volného času a jeho účelného využívání, dále je vyzdvížena důležitost kritického odstupu od mediálních sdělení i nutnost osvojení si mediální gramotnosti jako jedné ze základních kompetencí, nechybí ani atraktivní tematika časopisů pro mládež, stejně jako oblast reklamy či reality-show.

Autoři knihy v sobě rozhodně nezapřou skvělý didaktický přístup ani metodickou zručnost. Příručka může být doplněna i elektronickou verzí v podobě CD-ROMU, na němž (stejně jako i v tištěné podobě) najdeme mnoho atraktivních námětů, doporučených her, alternativních metod i metod kritického myšlení, které mohou být při vyučování mediální výchovy využity. Součástí publikace je i mnoho pracovních listů, jež jsou vhodně začleněny do jednotlivých

kapitol a zároveň jsou propojeny s praktickým životem žáků. Autoři při volbě metod v jednotlivých kapitolách respektují důležitost komunikace, hojně využívají metodu diskuse a rozhovoru, volí i adekvátní organizační formy výuky. Celá kniha je navíc doplněna četným a zároveň poutavým obrazovým doprovodem, svébytností publikace jsou také domácí úkoly, které nechybí v žádné kapitole.

Publikace *Základy mediální výchovy* je vhodným průvodcem mediální výchovou, zároveň je jakýmsi manuálem obsahujícím celou řadu atraktivních možností a způsobů vyučování výchovy k médiím, seznamuje čtenáře se základními tematickými okruhy mediálního vzdělávání i s průřezovým tématem *Mediální výchova RVP ZV* a především poskytuje návod i poutavý přístup k této problematice nejen učitelům, ale i všem potencionálním zájemcům o mediální výchovu.

Mgr. Kateřina Jechová

Studentka 1. ročníku doktorského studijního programu

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého

Žižkovo náměstí 5

771 40 Olomouc

E-mail: jechova.kacka@seznam.cz

RECENZE PUBLIKACE: MALÁ DIDAKTIKA ČINNOSTNÍHO UČENÍ

Lenka Papežová

ROSECKÁ, Z. a kol. *Malá didaktika činnostního učení*. 3. vyd. Brno: Tvořivá škola, 2007. 98 s. ISBN 80-903397-3-5.

Činnostní charakter výuky je realizován na každé základní škole v České republice, záleží jen na učitelích do jaké míry je začleňován ve vyučovací hodině. Učitelům, kteří se zamýšlí nad možnostmi realizace výuky, je schopen pomoci školní vzdělávací program Tvořivá škola, jehož náplní je činnostní učení. Cílem Tvořivé školy je zapojení všech žáků do výuky, rozvoj jejich individuálních schopností, tvořivosti, samostatného a logického myšlení a jejich motivace pro celoživotní učení. Své praktické zkušenosti předávají lektori na metodicko-praktických kurzech, letních školách, pořádají i ukázkové hodiny na svých školách. Formuje se řada učitelů, kteří se snaží o činnostní vyučování a jsou ochotni následně předat zkušenosti dalším.

O činnostním učení pojednává kniha „Malá didaktika činnostního učení“. Je rozdělena do osmi kapitol, které popisují činnostní učení v pojetí Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola.

V prvním oddílu autoři uvádí základní charakteristiku činnostního učení. Srovnávají receptivní styl výuky, kde upozorňují na jeho nedostatky, a činnostní učení, kdy poukazují na jeho výhody. Avšak receptivní styl neodmítají rezolutně, připouští, že některé učivo je nutno předat žákům tímto způsobem. Kapitulu uzavírají výčtem klíčových kompetencí, které si žáci průběžně utvářejí a rozvíjejí při činnostním učení.

Druhá část „Stručná historie činnostního učení“ nám osvětluje činnostní učení z pohledu historie. Činnostní učení se opírá o pedagogický odkaz J. A. Komenského. Popisují vznik reformního školství v ČSR v 1. polovině 20. století, kde zmiňují reformátory S. Vránu, J. Úlehlu, prof. Drtinu, J. Uhera, O. Chlupa. Ličí i vznik Masarykových pokusných škol ve Zlíně. Okrajově se věnují období po roce 1945, kdy činnostní učení stagnuje. Současné období charakterizují pomocí školských dokumentů (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR,

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání), ve kterých vyhledali stati věnované činnostnímu učení.

Třetí kapitola publikace má název „Složky, zásady a přístupy činnostního učení“. Podle autorů struktura činnostního učení obsahuje čtyři vnitřně spjaté složky: motivační, poznávací, prováděcí a zpětnovazební. Všechny složky zde popisují, uvádí i praktické ukázky. Za podstatné považují základní zásady činnostního učení, které jsou zde zdařile objasněny společně s přístupy činnostního učení. Tato stať je velmi důležitou pro učitele, který uvažuje o svém počínání si před žáky, zabývá se myšlenkou aktivního přístupu k výuce.

„Metody činnostního vyučování“ je stejně významnou částí. Nezapomenutelné místo má učitel, který musí vybrat vhodnou metodu. V díle vystihují uvádění metod příhodných pro činnostní učení do výuky. Nejvhodnější je zvolena pedagogická geneze (objevování), kterou můžeme považovat za základ činnostního učení.

V páté kapitole se zaměřují na psychologická východiska činnostního učení. Vychází z učení švýcarského psychologa J. Piageta, jež stručně popisují. Neopomenutelná je role učitele. Používají pojmenování jako partner žáka, organizátor učebních procesů, rádce, ochránce a vzor. Učitel má také své specifické postavení ve spolupráci s rodiči. Ve Tvořivé škole se snaží o konstruktivní vztah s rodiči, který staví na vzájemné důvěře.

Hodnocení je součástí každé školy. Tvůrci v šestém oddílu upřednostňují pozitivní hodnocení, které se odráží v získávání důvěry žáků. V činnostním učení se často využívá zpětná vazba, kterou se ihned zjišťují případné nedostatky žáků. V publikaci uvádí obecná doporučení pro hodnocení a pravidla pro sebehodnocení žáků.

Největší a podle mého názoru nejpřínosnější pro učitele v praxi je sedmá část s názvem „Praktické ukázky činnostního učení“. Průvodce uvádí činnostní postup pro předměty 1. stupně základní školy: matematiku, český jazyk, angličtinu a prvouku. Je zde představen obsáhlý výčet metodických materiálů (didaktické pomůcky, učebnice, tematické a motivační pracovní sešity, metodiky), které jsou uzpůsobeny činnostnímu učení v daném předmětu. Autoři líčí výuku, uvádí zařazení a tvořivou práci s metodickými materiály. Protože se zabývám činnostním učením v matematice, z uvedených didaktických pomůcek se mi nejvíce líbilo „početní divadélko“, které je používáno k vytvoření základu pro zdravý matematický vývoj. Divadélka mohou vyrobit žáci 2. stupně v pracovních činnostech nebo ve výtvarné výchově, čímž se utužuje kooperace mezi ročníky.

Knihu uzavírá kapitola „Vzdělávací program Tvořivá škola“, kde charakterizují hlavní znaky Modelového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola. Uvádí postup zapojení se do programu Tvořivé školy a jak se stát Tvořivou školou.

Na posledních pěti stranách je uveden seznam základních škol, které se přihlášily do sítě Tvořivých škol.

Hlavním cílem této publikace je pomoci všem zájemcům z řad učitelů, ale i široké veřejnosti poznat podstatu a význam českého činnostního učení. Dle mého názoru cíl autoři splnili. I na málo stranách, které dílo má, jsou přehledně uvedeny všechny důležité charakteristiky činnostního učení i s doprovodnými ukázkami z praxe, které ozřejmují problematiku i nepedagogům.

Mgr. Lenka Papežová, Ph.D.

Poličná 426

Valašské Meziříčí

757 01

DVOJJAZYČNÝ ILUSTROVANÝ SLOVNÍK NĚMECKO-ČESKÝ

Jitka Porupková

Autor neuv. *Dvojazyčný ilustrovaný slovník německo-český*. Praha: Slováry, s. r. o., 2006, ISBN 80-7209-829-2 (z angl. originálu 5 Language Visual Dictionary vydaného nakladatelstvím Dorling Kindersley ve Velké Británii v roce 2003 přeložila Zuzana Bedřichová)

Nejen studenta vyražejícího do německy mluvících zemí za studiem či prací může potěšit zajímavě sestavený ilustrovaný německo-český slovníkem, obsahující více než 6000 slov a frází. Praktická příručka přijde vhod také všem zájemcům o německý jazyk, kteří touží po rozšíření slovní zásoby z nejrůznějších oblastí lidského života.

Slovník netradičního formátu (menší A5) na křídovém papíře o rozsahu 360 stran již na zadní straně slibuje názorně ukázat to, co ostatní pouze vysloví, a vypočítává další výhody dané publikace. Nakladatelství Dorling Kindersley přehlednou příručku „s detailním rejstříkem pro jednoduché a rychlé použití“ doporučuje na cesty, obchodní jednání nebo ke studiu. Ilustrovaný slovník má pomoci naučit se rychle a intuitivně tisíce německých slovíček, protože obsahuje ilustrace předmětů, lidí a situací z každodenního života. Navíc slibuje, že se čtenář naučí komunikovat při různých příležitostech ať už doma nebo na úřadě, při nakupování nebo dopravě. Ačkoliv publikace nikde neuvádí počet znázorněných ilustrací a na titulní straně pouze na pozadí pivní sklenice s přetékající pěnou inzeruje více než šest tisíc slov a frází, obsahuje přehršel kvalitních fotografií popisovaných interiérů i exteriérů včetně detailního zobrazení jednotlivých předmětů. Už jenom takto kvalitně provedená obrazová publikace by si zasloužila pozornost čtenářů. Pokud navíc pod každou ilustraci nalezneme tučně vytištěný německý výraz a pod ním český ekvivalent daného předmětu, dalo by se bez nadsázky říci, že slovník lze využít i ve výuce českého jazyka pro cizince.

Kniha nejprve na dvou stranách uvádí německo-česky obsah, zahrnuje tak tematické okruhy lidé, vzhled, zdraví, dům, služby, nakupování, jídlo, jdeme se najíst, studium, práce, doprava, sporty, volný čas, nechybí ani životní prostředí a další údaje, které jsou dále rozděleny do pododdílů. Je škoda, že již v první položce obsahu „die Menschen“ je chyba (správně die Menschen). Snaha o pře-

hlednost nutí autory (nikde v publikaci konkrétně nejmenované) ke zmenšování fontu písma, které eskaluje zejména v německém a českém rejstříku, jež slovník zakončují. Rozhodnutí zvolit natolik drobné písmo může jistě odradit zájemce středního věku s vadou zraku, ačkoliv je tisk proveden ve vynikající kvalitě.

Na začátku publikace nalezneme ještě stručné pokyny o používání, členění slovníku i o pravidlech výslovnosti, ta jsou skutečně přizpůsobená českému rodilému mluvčímu. Nechybí zde „návod k praktickému učení“ ve čtyřech bodech, obsahující tipy efektivnějšího učení slovníkových hesel.

Jednotlivé oddíly jsou členěny do kapitol, v nichž popisují dílčí rozdělení tématu. V kapitole „lidé“ si tak můžeme prohlédnout barevné obrázky těla, obličeje, ruky, nohy, svalů i kostry, vnitřních i pohlavních orgánů; dále si lze přečíst výrazy vztahující se k rodině, mezilidským vztahům, citům i životním událostem. Slovník zahrnuje často výrazy, které zpravidla běžné jazykové učebnice v takové míře neuvádějí, na dvoustraně věnované obličej, ruce a noze se tak zvědavý čtenář dozví, jak se řekne mateřské znaménko, piha nebo doliček. Je-li popisován komplexní obrázek, od každé části je vedena linie, která estetické vnímání fotografie neruší, a přesto zajišťuje přehledné označení jednotlivých částí celku, v popisovaném případě obličeje na straně 14. Je pochopitelné, že řada výrazů má povahu abstraktní nebo je lze jen stěží zobrazit tak, aby byly jednoznačně určeny. V takovém případě slovník uvádí barevný obdélník (barevně jednotný pro danou kapitolu) obsahující taková slovíčka či krátké fráze. Velmi zdařilé ilustrace jsou doplněny jistě podnětnými a praktickými výrazy potřebnými pro běžný život (např. zobrazení antikoncepčních prostředků v tématickém okruhu rodina). Fotografie modelové rodiny a jednotlivých životních období nenechá čtenáře na pochybách, že autoři se k tématu staví skutečně korektně (např. jsou zde zastoupeni příslušníci různých ras, vedle modelového příkladu vedoucího a asistentky nalezneme i zaměstnavatelku s obchodní partnerkou, zaměstnancem a kolegou). Těžký úkol na sebe autoři vzali při zobrazení pocitů zrcadlících se na tvářích (např. fotografie označující pocit znučenosti a zmatenosti by mohl být zaměněn s jinými emocemi). Nepochybně lze tuto skutečnost považovat za důkaz toho, že představy o sociokulturních kompetencích nemohou být vždy naplněny s pomocí fotografií z jiného než cílového jazykového prostředí. Také podkapitola „Oslavy“ dává znát, že se jedná o překlad publikace určené primárně pro klienty z Britských ostrovů. Chybí zde jednoznačně německé svátky, naopak trochu překvapivě (ale jistě opět korektně) narazíme na výrazy Pascha, Ramadán, Dusali, Halloween nebo Den děkuvzdání.

Ačkoliv jednotlivé oddíly zdaleka nemohou svým rozsahem konkurovat tématickým slovníkům, nabízejí výběrem popisovaných situací či předmětů velice podnětné čtení. Zájemce si leckdy kromě seznámení se s výrazem v cizím jazyce může rozšířit svoji slovní zásobu v mateřštině nebo si například ujasnit podobu řady specializovaných lékařských nástrojů, zopakovat si složení lékárníčky či si osvěžit znalosti z biologie člověka a dalších oblastí. Slovník by tak mohl pomoci i uvědomělým rodičům, kteří by díky obrázkům mohli svým potomkům popsat vzhled řady přístrojů a jiných předmětů. Stejně tak jeho služby ocení studenti připravující se k maturitě, protože díky fotografiím mohou rozšířit slovní zásobu k jednotlivým tématickým okruhům a nejspíš právě zde naleznou výrazy, na které se někdy během vyučovací hodiny chtěli zeptat. Nezbytnou výbavou se slovník stane pro zájemce o péči o děti či práci v domácnosti v zahraničí, protože oddíl „dům“ popisuje právě ta praktická slovíčka, která kvůli neznalosti zpravidla buď opíšeme nebo na ně pro srozumitelnost pouze ukážeme.

Vzhledem k tomu, že slovník na našem trhu existuje v několika jazykových mutacích, nelze logicky předpokládat, že řada vyobrazení v oddílu služby bude odpovídat realitám německy mluvících zemí. Zobrazení typicky německého, rakouského či švýcarského policejního vozu by určitě zvýšilo motivaci a při návštěvě země by si čtenář mohl svoje představy a očekávání potvrdit. Poštovní schránky, jejich tvar či barva jsou přece také jistým neodlučitelným znakem dané země. Také v kapitolách věnovaných jídlu bychom jistě rádi uvítali alespoň stránku věnovanou kuchařským specialitám německy mluvících oblastí, jak tomu zpravidla bývá u výpravných turistických průvodců. Rozhodně by čtenář nečekal u popisky pokrmu na talíři s německým „der Eintopf“ české „ragú“ nebo u kousků masa na špízu s německým „der Schaschlik“ odpovídající český výraz „kebab“. Čtenáře však jistě potěší široký výběr zeleninových a ovocných druhů. Na druhou stranu je jistě zavádějící výraz uvedený pod fotografií červené řepy a německým „die Rote Bete“ neboli jak uvádí český překlad „betráve“. Mezi kořením a bylinkami tak najednou u obrázku a českého označení petržele narazíme na „le persil“ nikoliv na „die Petersilie“. V oddílu „práce“ v kapitole „kancelářské potřeby“ si zase místo německého označení nástěnky „Pinnwand“ přečteme „Pinnward“. Překlepy se objevují i jinde, např. v kapitole „práce“, část „farma 2“ nenarazíme vždy jen na německé výrazy, například u „snopu“ je místo německého označení „la balle“, dále v oddílu „životní prostředí“ je na str. 285 „louka“ německy doplněná o nadbytečné slovo „die Wiese label“, na straně 169 zase chybí německý výraz pro filozofii. Nedostatky jsou i v též kapitole u tématu „styly“ opět u německých pojmů. Stavební slohy nejsou označeny jednotně v ně-

mecké verzi, v české však ano. Proto u substantiva „neoklasicismus“ nalezneme tentokrát adjektivum „klassizistisch“.

Poslední úsek slovníku obsahuje časové a číselné údaje, mapu světa se zeměpisnými údaji, částice a antonyma. Na závěr kapitola uvádí užitečné věty, zejména pozdravy, jednoduché fráze a nápisy na ulici. Německý rejstřík obsahuje vždy slovíčko a odpovídající stránku. Bohužel i tady jsou chyby, tentokrát v nesprávném skloňování adjektiv u substantiv (např. str. 329 „gekochte Ei *n* 137, 157; gekochte Fleisch *n* 118, 143.; str. 340 Vereinigten Staaten von Amerika).

Poměrně rozsáhlý ilustrovaný německo-český slovník je výjimečný výběrem slovní zásoby, síla publikace tkví ve fotografiích a ostatních vyobrazeních i v přehledném, zajímavě zpracovaném členění. Za jeho vytvořením bezpochyby stojí tým tvůrců, kteří dokázali vystihnout jak zásadní výrazy z tematických okruhů, tak i pojmenování detailů, jejichž existenci a důležitost si uvědomíme právě v okamžiku, kdy jsou vyčleněny jako jedno z několika tisíc hesel ve slovníku. Díky praktickému návodu i přitažlivému vzhledu může tato publikace výrazně motivovat k učení se cizím jazykům a k uvědomění si skutečnosti, že každý jazyk má pro popsání věcí kolem sebe bohatou plejádu výrazů a výuka cizího jazyku se nemusí ani v počáteční fázi omezovat pouze na nejběžnější obraty, ale každý student si slovní zásobu může nápaditě rozšiřovat třeba jen pouhým listováním ve slovníku. Kapitoly lze začlenit i jako doplňkový materiál do výuky. I přes řadu nedostatků týkajících se jazykové stránky a přílišně globalizovaného přístupu při výběru fotodokumentace, který neumožňuje zdůraznění reálií německy mluvících zemí, lze takto kvalitně připravenou publikaci doporučit k rozšiřování slovní zásoby všem zájemcům. U řady barevných a narychlo překládaných titulů tištěných na kvalitním papíře líbivý vzhled bohužel často zakrývá hrubé nedostatky vzniklé při překladu, u daného slovníku jde spíše o výjimečné případy takových nešvarů. Zdá se, že tříletá prodleva mezi překladem a vydáním knihy umožnila kvalitnější přípravu české verze slovníku. Samotné prolistování slovníku čtenáře bezpochyby obohatí, pravidelná práce se slovníkem ve spojení s kvalitní výukou cizího jazyka pomůže urychlit proces učení a výrazně zlepšit slovní zásobu každého zájemce.

Mgr. Jitka Porupková

Centrum jazykové přípravy

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Kontakt: jitka.porupkova@upol.cz

UČÍME SE V ZAHRADĚ

Jana Schovajsová

BUREŠOVÁ, K. a kol. *Učíme se v zahradě*. Kněžice: Chaloupky, 2007. 497 s.

Učíme se v zahradě je rozsáhlým manuálem pro výuku nejen přírodovědných předmětů. Vznikl v rámci česko-německého projektu na záchranu školních zahrad „Školní zahrady jako přírodní učebny v České republice a v Německu“. Na české straně se do projektu zapojila sdružení pro ekologickou výchovu Rezekvítek, Lipka a Chaloupky a na německé straně to byla DBU – Německá spolková nadace pro životní prostředí a Ingenieurbüro Natur und Bildung Drážďany. Na vzniku manuálu se podílelo 45 autorů aktivit a další spolupracovníci. Vedoucí projektu je Květoslava Burešová – výrazná osobnost prosazující a realizující praktickou ekologickou výchovu dětí, mládeže a učitelů v České republice.

Manuál je rozdělen do 4 částí. V první části jsme seznámeni s problematikou školních zahrad obecně. Na začátku několik výrazných osobností v oblasti environmentalistiky píše o tom, jaký význam má pro děti aktivita a práce na školní zahradě. Mezi jinými několik stran věnovala i prof. RNDr. Milena Rychnovská, CSc., která tvrdí, že když dítě vypěstuje ze semínka jedlý produkt, získá pro život poznání o životě rostlin, protože se zapojilo do dějů na jevišti přírody a stalo se tak spoluhráčem své rostlinky i celého zemského dění. Také prof. RNDr. Hana Librová, CSc., považuje školní zahrady přínosné a to jak pro žáky, kteří mají vztah k přírodě, neboť tento vztah zahrada upevní a prohloubí, tak pro ty ostatní, protože i těm má klíčící ředkvička co říct. Takto se všemi ostatními pisateli „přiznávají“ školním zahradám jejich důležité místo ve vzdělávání dětí. Následují historické nástiny o školních zahradách v Čechách a v Německu. První část také obsahuje zkušenosti z budování školních zahrad. Mimo jiné se můžete podívat, jak dopadl průzkum o školních zahradách v současnosti v ČR. Na závěr první části najdete přehled všech aktivit obsažených v manuálu a graficky zachycenou možnost jejich využití v rámci vzdělávacích oblastí i průřezových témat.

Ve druhé kapitole se už setkáme se samotnými návrhy aktivit. Aktivita jsou (také barevně) rozděleny do těchto podkapitol: rostlinstvo, živočišstvo, neživá příroda, tvoření z přírodního materiálu a učíme hrou a zážitkem. U každé aktivity je uvedeno, pro jaký počet dětí, věk dětí a prostředí je aktivita vhodná.

Takže se můžete rozhodnout hned v úvodu jednotlivých kapitol, která aktivita je pro vás a děti, se kterými pracujete, nejvhodnější. U jednotlivých aktivit pak najdete mimo úvod do problematiky také podrobný postup práce, dobu trvání, klíčové kompetence, přílohy a pracovní listy. Můžete se takto seznámit celkem s 84 ověřenými aktivitami.

Předposlední část manuálu je vlastně galerie školních zahrad, kde se zájemci mohou seznámit s historií a obsahem 12 současných výrazných školních zahrad. Také jsou zařazena doporučení, jak si se školní zahradou poradit, a kontakty na školy (odhaduji že ty poslouží i pro případ spolupráce). Aby to nebylo jen „povídání“ o zahradách, následuje také několik fotografií zahrad, jimiž se můžete inspirovat.

Ve čtvrté kapitole se ve stručnosti seznámíte s organizacemi z České republiky i Německa, které spolupracují na záchraně školních zahrad. Také se v této poslední kapitole dozvíme o možnostech čerpání finančních prostředků na vybudování, přebudování nebo rozvoj školní zahrady – přírodní učebny a o bezpečnosti práce na zahradě.

Myslím, že manuál je velice přínosný nejen pro učitele, ale také pro pedagogy volného času a snad i pro aktivní rodiče, kteří chtějí pěstovat pěkný vztah k přírodě u svých dětí. Zvláště oceňuji širokou paletu a důkladně metodicky zpracované aktivity, které byly v praxi ověřeny. Také jejich „roztřídění“ k jednotlivým vzdělávacím oblastem a průřezovým tématům je jistě pro učitele velmi užitečné.

Jana Schovajsová
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra primární pedagogiky
Jana.helianthus@seznam.cz

OSTATNÍ

SPOLUPRÁCE V RÁMCI PROJEKTU ERASMUS

Ivona Dömischová, Jan Kubica

V rámci projektu Erasmus mají studenti Katedry německého jazyka PdF UP možnost absolvovat studijní pobyty na některých smluvně vázaných vysokých školách a univerzitách v německy mluvících zemích.

Tento projekt také každoročně umožňuje výměnu zkušeností mezi pedagogy.

Tentokrát to byla naše katedra, která měla možnost přivítat na své půdě rakouského kolegu prof. Franze Rieglera z Pedagogické vysoké školy (Pädagogische Hochschule) v Innsbrucku, kde vyučuje zeměpis a vede didaktické semináře.

Během tohoto pobytu si s námi vyměnil zkušenosti s výukou didaktiky reálií Rakouska a informoval nás o právě probíhající transformaci svého institutu, v jehož důsledku došlo ke změně statutu z Pädagogische Akademie na Pädagogische Hochschule.

V rámci svého týdenního působení na naší katedře vedl semináře studentů 3. ročníku a měl možnost zhlédnout vyučovací hodinu přírodopisu na Základní škole na Tererově náměstí v Olomouci. Při prohlídce školy v doprovodu zástupkyně ředitele Mgr. Popelářové nejprve ocenil technické a didaktické vybavení odborných učeben jazyků, chemie, fyziky, výpočetní techniky a přírodopisu. Po té se zájmem sledoval hodinu Mgr. Gybalové (třída 6. A) na téma cizopasníků a hmyzu, přičemž jako didaktik konstatoval, že tato pedagožka používá nápadité didaktické metody. Žáci pracují v malých skupinách a soustředí se na zadaný úkol, který je pak společně v rámci celé třídy vyhodnocen. Při výkladu nové látky využila vyučující jak autentické preparované živočichy, tak poutavý filmový dokument. Prof. Riegler byl nadšen vysokou odbornou úrovní výkladu i jeho vhodným metodickým zpracováním.

Velký ohlas, a to nejen u studentů naší katedry, sklídil didakticky vedený seminář uspořádaný pro studenty 3. ročníku s názvem Didaktické zpracování tématu Evropa. Na názorně zpracovaných příkladech byly studentům předvedeny aktivity, které je možno prakticky použít při výuce cizího jazyka na základní škole. Jednotlivým prvkem všech činností byla forma zábavných her

podněcujících aktivit a myšlení žáků. Studentům dané aktivity sám předvedl, podal návod, jak s nimi pracovat a nakonec si je každý měl možnost prakticky vyzkoušet. Takto předvedenou hodinu by bylo možno bez problému realizovat na jakékoli základní škole u nás.

V dalších dvou skupinách studentů 3. ročníku prof. Riegler vedl semináře na téma Reálie Tyrol a Rakouska a Příroda a turismus v Rakousku. Tato témata však nepojal jen geograficky, ale také ekonomicky, demograficky a ekologicky. Studenti se tak mohli dovědět nejen zajímavé informace o vývoji turistického ruchu v Tyrolích a v celém Rakousku od roku 1900 do současnosti, ale také o pozitivních i negativních důsledcích rozvoje tohoto odvětví na hospodářství, strukturu obyvatelstva a přírodu. Spolková země Tyroly je podle údajů z roku 2007 turisticky nejnavštěvovanější zemí Rakouska, přičemž rozvoj infrastruktury této země podporuje nejen rakouská vláda, ale také Evropské strukturální fondy. Prof. Riegler doplnil svůj výklad ukázkami aktuálních statistických tabulek a grafů, stejně jako velkým množstvím fotografií alpských scenérií nejen z oficiálních zdrojů, ale také z vlastní kolekce fotografií, které si pořizuje při turistických a skialpinistických výpravách.

Nezbývá nám na závěr nic jiného než konstatovat, že tato návštěva byla jak pro naše studenty, tak i pro nás pedagogy především načerpáním inspirace do naší další práce.

V možnostech výměny studentů a pedagogických pracovníků vidíme jeden ze způsobů vzájemného obohacení a věříme, že tyto výměny budou i nadále úspěšně pokračovat.

Mgr. Ivona Dömischová
Mgr. Jan Kubica, Ph.D.
Katedra německého jazyka
PdF UP Olomouc

Summary

The magazine e-Pedagogium is an independent professional magazine. It is meant for the pedagogical employees of schools of all types. Its content focuses on the presentation of research information, theoretical studies and expert essays pertaining to the issue of schooling and education, with particular emphasis on the diverse fields of pedagogy, special education, pedagogical psychology and field didactics of general education subjects.

Anotace

Časopis e-Pedagogium je nezávislý odborný časopis. Je určen pedagogickým pracovníkům všech typů škol. Svým obsahem je zaměřen na prezentaci výzkumných sdělení, teoretických studií a odborných prací, vztahujících se k problematice vzdělávání a školství, zejména pak z oblasti pedagogiky, speciální pedagogiky, pedagogické psychologie a oborových didaktik všeobecně vzdělávacích předmětů.

Zaměření:

15. Pedagogika

Klíčová slova:

Pedagogika, vzdělávání

E-PEDAGOGIUM

Nezávislý časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol

Ročník 2008, 3. číslo
Reg. č. MK ČR E 13459

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.upol.cz/vup
IČO 61989592
Olomouc 2008

Adresa redakce:
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
Tel.: 585 635 007
e-mail: lucie.madrova@upol.cz

Vychází čtyřikrát ročně

Adresa on-line časopisu: <http://epedagog.upol.cz>

ISSN 1213-7758 tištěná verze
ISSN 1213-7499 elektronická verze